శృంగార గ్రంథమాల—3.

శ్రీః

శృంగార మల్హణచరిత్ర

ఎడపాటి
ఎఱ్ఱన మహాకవి
విరచితము

ప్రకాశకులు:
జి. యస్. శాస్త్రి అండు కో.,
మద్రాసు

ప్రథమముద్రణము

లండన్ రాయల్ యెడిషన్

వెల రు. 2-0-0

చెన్నపురి:

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున

ముద్రితము—1927

పుష్పగంధి

పీఠిక

బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు సంపాదించి ప్రకటించిన ప్రబంధరత్నావళిని బరికింతుమేని యెన్నియేని ప్రాచీనప్రబంధరత్నములు తెలుఁగుబాసకుఁ బెట్టని తొడవులై విలసిల్లియుండెడివని తెలియవచ్చెడిని. ఆయాప్రబంధములనుండి యందుదహృతములైన పద్యములు వానివాని యాత్కృష్ట్యమును, కవితామాధుర్యమును వేనోళ్లఁ జాటుచున్నవి. ఆగ్రంథములు నామమాత్రావశిష్టములై యిపుడు లభింపకుండుటచే నాంధ్రవాఙ్మయమునకుఁ దీరనిలోటు వాటిల్లినది. విస్మృతప్రాయములయిన యట్టిగ్రంథరత్నములలో నొకటియగు నీమల్హణచరిత్రమున కేకైకమగుమాతృక యిటీవల మనభాగ్యవశమునఁ దెలుఁగునాట లభించినది. దీనికి

కృతికర్త

ఎడపాటిఎఱ్ఱనార్యుఁడు. గ్రంథావతరణికవలనను, ఆశ్వాసాంతగద్యములవలనను ఈతఁడు 'శివభక్తినిధి' యనియు, 'మంత్రి' (నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు) యనియు 'కవితాభిజ్ఞుఁ' డనియు, 'కౌండిన్యకులోద్భవుఁ' డనియు, కృతిపతికిఁ 'గడుఁగూర్చుబంధు' వనియు, 'ఎడపాటిపురాధిపుఁ' డనియు (ఎడపాటికిఁ గరణము కావచ్చును.), 'సోమయామాత్యుని

పుత్త్రి' డనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ప్రబంధరత్నావళియం దీతనియింటిపేరు 'పెదపాటి' వారని కలదు. 'పాటిగలట్టి మేటి యెడపాటిపురాధిప యెఱ్ఱనార్య' అనునిందలిపద్యమున 'ఎడ' యనుచోట 'పెద' యున్నను పద్యము సరిపోవును. కాని ఆశ్వాసాంతగద్యములయందు నైనను మిందు 'ఎడ' అనియే యున్నది. పెదపాడు* కృష్ణామండలమున ఏలూరునకుసమీపమున నున్నది. 'ఎడపాడు' ఎచ్చటనున్నదో! ఈసంశయమునుదీర్చ నుపలబ్ధము లగు నాధారములు చాలవు.

కృతిపతి

ఈగ్రంథమునకుఁ గృతిపతి చుండి కాచనమంత్రి. ఈతఁడు నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు; సోమాంబారామయామాత్యుల పుత్త్రుఁడు; శివభక్తిపరుఁడు. ఎఱ్ఱనార్యుఁ డీతని ఘనసంపదైశ్వర్యోపేతుఁ డనియు, నౌదార్యయనియు, బంధుప్రియుఁడనియు, కవిపండితపోషకుఁడనియు, యోధాగ్రేసరుఁడనియు, దేశాంతరాస్థానకవివరవర్ణనీయగుణగణుఁ డనియు వర్ణించినాఁడు. మఱియు నీతని 'చుండిపురపాలక', 'చుండిపురాధిప' అనియు, కొండొకచో 'చుండిస్థలగ్రామణి', 'చుండిస్థలకరణచంద్ర' అనియుఁ బేర్కొన్నాఁడు. 'చుండి' నెల్లూరుమండలమున నెల్లూరుపురమునకుఁ జెంతనున్న యొక చిన్నసంస్థానము. దీని నైదాఱుశతాబ్దములనుండి బ్రాహ్మణులుపరిపాలించినట్లు తెలియ

* ప్రబంధరత్నావళిపీఠిక—పే. 8.

ను. కావున కృతిపతి చుండిసంస్థానమున స్థిరవాసముగ నుండి సంస్థానకార్యములను జక్కఁబెట్టుచు మంచి పలుకుబడి గలిగి పేరుగాంచి యుండవచ్చును.

కృతిరచనాకాలము

కవి తానీప్రబంధమును శ్రీకృష్ణదేవరాయలకాలముననే రచియించి యాతని కేకారణముననో యంకితము సేయక యీ కాళనమంత్రికిఁ గృతి నొసంగినట్లు

"ఉ. ఇట్టిమహాప్రధానపరమేశ్వరమూర్తివి గాన నీవు చే
పట్టితి మేలు చుండిపురపాలక, కాళనమంత్రిచంద్ర, మున్
గట్టిగఁ గృష్ణరాయజనకాంతున కీయక దాఁచినట్టి యా
రట్టడియైన యిమ్ముకవిరాజిత మల్హణకావ్యకన్యకన్."

అని చెప్పికొన్నాఁడు. ప్రబంధరత్నావళిని సంధానించుటకు సాధనములగు రెండుగ్రంథములలో నొకటియగు ప్రబంధరత్నాకరమునఁ బెదపాటి జగన్నాథకవి యీమల్హణచరిత్రమునందలి పద్యముల నుదహరించియుండుటచేతను, అందాతఁడు చేర్చినకవులలో మాదయగారి మల్లయ, తెనాలిరామలింగయ యర్వాచీనులగుటచేతను, పెద్దనార్యుఁడిందుఁ గృష్ణదేవరాయలకుఁ బూర్వులు, సమకాలికులు నగు కవులనే వినుతిచేసియుండుటచేతను ఇది శ్రీకృష్ణదేవరాయలకాలమున (క్రీ. శ. ౧౫౦౦ (ప్రాంతముల) రచియింపఁబడినదని తేలుచున్నది.

ఎఱ్ఱనార్యుని యితరకృతి

ప్రబంధరత్నావళియందు 'కుమారనైషధము' అను కృత్యంతరముగఁ జేర్కొని యందలిపద్యములను గొన్నిటిని జగన్నాథకవి చేర్చినాఁడు. మల్హణచరిత్రమున నెఱ్ఱన తాను 'సరస కవితాచతురుఁడ' ననిమాత్రము చెప్పికొనెను గాని యితరకృతిని రచియించినట్లు చెప్పలేదు. 'కుమారనైషధము' నందలి యా పద్యము లిందలి పద్యములకంటెఁ బ్రౌఢములుగఁ గానుపట్టుచున్నవి. ఆకృతిని దీనికిఁ దరువాత రచియించినాఁడేమో?

మల్హణచరిత్రము

ఇందలి యితివృత్తము శివభక్తిమాహాత్మ్యప్రతిపాదకమయినది. కథానాయకుఁడు సుప్రఖ్యాత సంస్కృతకవియగు మల్హణుఁడు. కథానాయిక పుష్పగంధియను వేశ్య. ఈకథ పాల్కురికి సోమనాథకృత మగు పండితారాధ్యచరిత్రమునఁ గలదు. అం దీవిధముగ నున్నది:

"శివభక్తుఁడు, కవిరాజనగు మల్హణుఁడనువాఁ డొక వేశ్యను బ్రేమించి దానిని గూడియుండెను. మాయలమల్లియగు సానితల్లి వారిపొందున కిచ్చగింపక దానినిఁ బడఁదిట్టి పోఁ ద్రోలి కూఁతు నొకమండలాధిపతికిం గూర్చెను. మల్హణుఁడు వేశ్యావియోగమును భరింపఁజాలక, దానిని మరలఁ బొందు మార్గమునుగానక మిగులఁ బొక్కుచు దాని పలుకులనైన విని కొంత మనశ్శాంతిని బడయవచ్చునని తలఁచి యొకచీకటిరేయిని

దాని కేళీమందిరద్వారమునొద్దకుఁబోయి నిలిచియుండెను. క్రొత్తవిటుకానికడఁ బొగులుచుండిన వేశ్య వెలుపలికి వచ్చి యట మలహణుని నునికి యెఱుఁగక పుక్కిలించి యుమిసెను. ఆ యెంగిలినీ రక్కడ నిలిచియున్న మలహణునిపైఁ బడెను. ఇంతలో మిన్నుమెఱయ నాపిలుఁగున నతనిఁ గుర్తించి యా భోగముచాన వగచి చెంతకుఁబోయి కౌఁగిలించుకొని యాతని యూఱడించెను. మఱియుఁ దను యిష్టార్థమును బడయ శివునిఁ బ్రార్థింప నాతనిఁ బురికొల్పెను. అంత వారిరువురు శివాలయమును జేరిరి. అచట వేశ్య మలహణుని వీపునాని కౌఁగిలించి నిలిచియుండెను. అపుడు మలహణుఁడు భక్తిమీఱ 'కాంతాకచప్రచయ' అని ప్రారంభించి ముప్పదియాఱు శ్లోకములతో శివుని స్తోత్రముచేసెను. శివుఁడు మెచ్చి యాయిరువురకును, వేశ్యమాతకును శివలోకము ననుగ్రహించెను"

ఈకథనే యెఱ్ఱన యిట్లు మార్చి పెంచి ప్రబంధముగా రచియించియుండవచ్చును. మఱియు నిందు జాతి నీతిగల వేశ్యల పొందువలన హానికలుగదనుటకు దృష్టాంతముగాఁ జెప్పిన శ్వేతునికథయుఁ బండితారాధ్యచరిత్ర (ద్వితీయప్రకరణము) యందున్నదియే. అదియు నిట కొంత మార్పునుగాంచి వెలసినది.

ఇది శివభక్తిప్రధాన మగు గ్రంథ మయినను నాయికానాయకుల విప్రలంభసంభోగశృంగారము లంగములై యుం దంద ముగఁ బెంపొందినవి. వేశ్యలమాయలు, వలపుకత్తెలు పురుషులను దమవలలో వైచికొను నుపాయములు చమత్కారముగ

వర్ణితములైనవి. ధనదత్తుని (కోమటిసెట్టి) మాటలు, చేష్టితములు నవ్వుల గొల్పుచుండును. ఆయాయిపట్టుల నాయాయి విషయములంగూర్చినవర్ణనము లిందు స్వభావోచితములుగ నలరారుచున్నవి. కవితావైభవమున నీగ్రంథ మాంధ్రభోజుఁడగు కృష్ణరాయలకాలమున వెలసిన యితర సరసప్రబంధములకుఁ దీసిపోవక సహృదయహృదయంగమముగ నున్నవి. 'తినఁబోవుచు రుచులెన్ననేల?' సహృదయు లాస్వాదింపనున్న యీ రసవత్ప్రబంధ మాధుర్యమునుగూర్చి యిట హెచ్చుగ ముచ్చటింపఁ బనిలేదు.

మాకు లభించిన మాతృక యొక్కటియే యగుటచేతను, అదియు శిథిలమై, దోషభూయిష్ఠమై యుండుటచేతను ఈ గ్రంథము నింతకంటె నిర్దుష్టముగ ముద్రింపఁజాలమికి మమ్ము మన్నింపఁ బండితుల వేఁడెదము. చివికి చెదలుపాలగుచున్న ప్రాచీనప్రబంధరత్నముల నుద్ధరించి యిట్లు సుందరముగఁ బ్రకటించుటకుఁ బూనుకొన్న మా కాంధ్రలోకము సాదరభావముతోఁ బాసటయై మున్ముందు నితోధికభాషాసేవను మమ్ముఁ బరికొల్పుఁగాక యని విశ్వసించుచున్నాము.

మాకుఁ గోరినవెంటనే తమకడనున్న మాతృకను బంపిన పొనని గ్రామనివాసులు శ్రీ శ్రీపతి పండితారాధ్యుల శరభశాస్త్ర్యయ్యవార్లుంగారికిఁ గృతజ్ఞతాంజలులనర్పించుచున్నాము.

ప్రభవ జ్యేష్ఠ శుద్ధ
పూర్ణిమా
సౌమ్యవారము.

గంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి,
సంపాదకుఁడు.

శ్రీః

శృంగార మల్హణచరిత్ర

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీలలితంబు సానునయ
శీతగుణంబును జారుపాదశో
భాలసనంబుఁ జన్నుఁగవ
గట్టితనంబు నితంబశోభయుః
బోలును గౌరి తండ్రిబడిఁ
బుట్టినదంచు హసించు శంభుఁ డే
వేళను జుండి కాళునకు
వేడుక నీవుతఁ గామితార్థముల్.

ఉ. శ్రీరమణీమనోహరుఁ డ
శేషసుర స్తవనీయమూర్తి శృం
గారరసాధినాయకుఁడు
కామినులం బదియాఱువేల ని

చ్ఛారతి [illegible] దని
    కొంబు సంభా[illegible]జేయుం గా[illegible]
మారుని [illegible]రామయుడు
    మారుని గా[illegible] మంత్రి శేఖరున్.

ఉ. "అంబుజనేత్రి, నీవు భూ
    నాసికిం బ్రో[illegible] నాదు [illegible]
వంబున నా[illegible]"మని
    నా[illegible] హ[illegible]
త్యంబును సామగానములు
    న[illegible]
య్యాంబున [illegible]
    రాయుని [illegible] జేయుం గా[illegible].

ఉ. నిండి మహామునీశ్వరులు
    నిర్జరకోటులుం [illegible]గాం
దుంద[illegible]
    [illegible]
దండిగ[illegible]
    దంష్ట్రాంకుర భ్రమణంబు చేయు [illegible]

దశముఖుండను దండిపుర
ధామునిఁ గాంచిన సన్నుతిఁ జేయుదక.

సీ. దంతకాంతినితాంతధావళ్యసత్యములైన
ధౌతవస్త్రములు ముత్యాలయుల్లు
కలశాబ్ధిఁ బుట్టి పుష్కరమునఁ బుట్టు
ముఖకమలములోఁ దేఁటు లయినపేరు
శేషశాస్త్రపురాణవిద్యలు కొలగల్గు
నాలుకలపా కనికెదలక
అమరనిర్ఝరిఁ బాసురమ్మై
బంగారుకన్నెర లుకురుచోటు
ప్రణవనిష్ఠలు సొసురము ధరిత్రి
గాఁగ నింపారు నవరసమువాని
వాణి కన్నె సేయు నవుడు వాడ్వ్రభవాయ
నాయకుని మందహాసమాత్రస్థగనకు.

సీ. కలశాంబురాశిలోకము బుట్టి యాదేవి
వాసుదేవుని రాణివాసమయ్యె
నవజాతమ్ము మృంటి నమస్త్రియాయు
నీదేవి తాంగొని యూఁనమునకె

లోకమాత యనంగ లోకత్రయంబునఁ
    జెలఁగి యేదేవి ప్రసిద్ధయయ్యె
నఖిలసంపదలు నింద్రాదుల కేదేవి
    కడకంటిచూపునఁ గలుగుచుండు
వికసితాంభోజ మేదేవి వీడుపట్టు
అట్టి శ్రీదేవి కరుణఁ జేపట్టి యొసఁగు
భాగ్య సౌభాగ్యవైభవప్రాభవములు
నెల్లపుడుఁ జుండికాళమంత్రీశ్వరునకు.

మ. తెలియంగా నట నీదుమస్తకమునం
    దే కాదు భావింప నీ
నిలువెల్లన్ నటలంచు నాత్మవిభు నం
    తే నేర్పుతో నవ్వు నె
చ్చెలి కంతంతకుఁ గన్నుసన్నఁ బ్రమద
    శ్రీ నించు గౌరీవధూ
తిలకం బీవుతఁ జుండికాళునకుఁ బ్రీ
    తిన్ భాగ్యసౌభాగ్యముల్.

ఉ. శంభుజటాటవీతటవి
    శంకటసింధుతలప్రఘుంఘుమా

రంభవిజృంభితధ్వనిధు
రంధరభూరితరప్రబంధవా
గ్గుంభుల నాత్మలోఁ దలఁతుఁ
గూర్మిని మాఘ కాళిదాసులన్
దంభమయూరమాఘవర
దండి ముఖాదిమసత్కవీంద్రులన్.

చ. వినుతు లొనర్తు నాంధ్రసుక
విప్రభు నన్నయభట్టుఁ దిక్కయ
జ్వను శివదేవు భాస్కరుని
జక్కన నాచనసోము సర్వదే
వుని భవదూరు వేము నల
పోతనఁ బిల్లలమఱ్ఱి వీరభ
ద్రుని శరభాంకు వీరకవి
ధూర్జటిఁ గేతన భట్టబాణునిన్.

క. వెండియు నాదృతమతినై
నిండుమనంబునను దలఁతు నిఖిలధరిత్రీ
మండలవిశ్రుతకవితా
ఖండయశోనిధులఁ బేరుగల సత్కవులన్.

క. చెలరేఁగి యంతకంతకుఁ
జలమున వాఁదడవఁ గుకవి సత్కవి యగునే
యిలలోన నెంత బలిసినఁ
జెలఁగి వరాహంబు గంధసింధుర మగునే?

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబును సత్కవికీర్త
నంబును గుకవినిరసనంబునుం జేసి నవరసభావ
బంధురంబుగా నొక్కప్రబంధంబు రచియింపం
దలంచియున్న సమయంబున.

సీ. ఏమంత్రి నునుఁజూడ్కి ధీమదాశ్రితదైన్య
తామిస్రమునకు నైందవకరాళి
ఏమంత్రియాజ్ఞప్తిసామంతసీమంతి
నుల కొప్పు విరుల కగ్గలపుగాలి
ఏమంత్రి వితరణం బినసూనుఖేచర
ప్రకటదానప్రౌఢిఁ బరిభవించు
నేమంత్రికీర్తి శైలేంద్రకన్యాధీశు
కంఠహాలాహలాంకంబు గప్పు
నతఁడు నేపాళ కురునిషధాంగవంగ
గౌళగాంధారమగధకొంకణవిదేహ

నృప మహాస్థానకవివర్ణనీయగుణుఁడు
చుండిరామయకాళ్యుఁ డఖండయశుఁడు.

సీ. కనకాంబరముల శృంగారించి మించిన
మహనీయనవరత్నమంటపమున
ఘనసారచందనకమనీయవాసన
లఖిలదిక్కులయందు నలమికొనఁగఁ
గవిగురుశేషవాక్కాంతాధిపుంగవులు
సత్కవీశ్వరులు పార్శ్వములఁ జెలఁగఁ
దుంబురునారదాదుల గోష్ఠిఁజాలినఁ
గాయకులగ్రభాగముల మెఱయఁ
కనకనవనవమాణిక్యసుఖచితభూష
ణావళులకాంతి సభికుల నావహింపఁ
గొలువు కొలువయి సాహిత్యగోష్ఠిఁ దనరి
సన్నుతోదారుఁ డావేళ నన్నుఁ జూచి.

క. "శివభక్తినిధివి మంత్రివి
కవితాభిజ్ఞుఁడవు నిత్యకామాక్ష్యామహో
త్సవుఁడవు కౌండిన్యకులో
ద్భవుఁడవుఁ గడుఁ గూర్చినట్టి బంధుఁడ వనఘా!

ఉ. పాటిగలట్టి మేటి యెడ
పాటిపురాధిప, యెఱ్ఱనార్య, నీ
సాటిగఁజెప్పినట్టి కృతి
సాటువయై విలసిల్లుఁగా కిటఁ
జాటుచు హీనమానవుల
చాటునమాటున వ్యర్థకూటకా
ర్భాటకథల్ వినంగ నగు
బాటగుఁగాక రుచింపనేర్చునే?

క. మలహారుభక్తులలోపలఁ
బాలుపుగ నుతికెక్కి జగతిఁ బూజ్యుండగు నా
మలహణుకథ నాపేరిటఁ
జెలువుగ నంకితముచేసి చెప్పఁగవలయున్.

చ. అనుచుఁ బసిండికోరఁ బ్రియ
మారఁగఁ గర్పపువీడియంబు గాం
చనమణిగంధసార ఘన
సారవిభూషణవస్త్రసంపదన్
దనిపిన నాత్మలోపల ము
దంబు వహించుచు నాప్రధాన చం

ప్రసరను భక్తిపోషఁ గ్రతి
నూత్నగతిం గృతియింపఁ బూనితిన్.

ఉ. ఇట్టిమహాప్రధానకర
మేశ్వరమూర్తివి గాన నీవు చే
పట్టితి మేలు చుండిపుర
పాలక, కాళినమంత్రిచంద్ర, మున్
గట్టిగఁ గృష్ణరాయజన
కాంచన కేయక దాఁచినట్టి యా
రట్టపుటైన బుట్టకవి
రాజన మన్మహాకావ్యకన్యకన్.

ఉ. ఇమ్మహిఁ గొప్పమంత్రులు న
నేకులఁ జూచితి నేను వారు మో
దమ్మున నిచ్చినట్టి ధన
ధాన్యయుతంబగు దొడ్డయూరియున్
నమ్మతిఁ గాంచి నీవారంగు
సారపుఁ గృత్రిపుర చేయరాదు మా
న్యవాన్యగుఁ జూపి పోగ ద
యాకర, కాళిన మంత్రి శేఖరా!

ఉ. ధన్యతఁ జండికాళన, యు
దారయశోఽంగన నిన్నె కాని నే
నన్య మెఱుంగనంచుఁ గల
శాంబుధిఁ దానముఁ జేసి రాజమూ
ర్ధన్యులముందటన్ దగఁ బ్ర
తాపశిఖిం ధరియించి భోగిరా
జన్యశిరంబుఁ బట్టి జల
శాయిపదంబులు ముట్టి మేల్గనన్.

సీ. తనసముద్ధతకీర్తి దశదిశావిశ్రాంత
దంతిదంతములతోఁ ద్రస్తరింపఁ
దనమనోహరమూర్తి తరుణతాహంకార
మానినీజనముల మరులు గొల్పఁ
దనదానవిస్ఫూర్తి ధనరాజసంతాన
చింతామణిశ్రేణి సిగ్గుపఱుపఁ
దనవాగ్విలాసంబు దండశూకాధీశ
దేవేంద్రగురువుల నేవగింపఁ
బరగు సురసరిదురుతరబహుతరంగ
నివహఘుమఘుమరవసమనినదసుకవి
ఫణితవరగుణమణిగణాభరణశాలి
చండిరామయకాళఁ డఖండయశుఁడు.

ఉ. చెంపల గంధముల్ మెఱుఁగుఁ
    జెక్కుల నొత్తిన మన్మథాంకపుం
గెంపులు వీటికావిహిత
    కృత్రిమరాగము కంటి యెమ్మెలుల్
మంపుగొనంగఁ గ్రుమ్మఱు కు
    మంత్రులఁ జూచిన రోఁతమాను ని
ష్కంపనుఁ జుండిరామవిభు
    కాళనఁ జూచినయర్థికోటికిన్.

సీ. సంపూర్ణచంద్రుఁ డీసరసుఁడు కాళన
    వివరింప రోహిణి విస్సమాంబ
కందర్పుఁడయ్యె నీకాళనామాత్యుండు
    విశ్రుతరతిదేవి విస్సమాంబ
గంగాకలాపుఁ డీకాళనామాత్యుండు
    వినుతపార్వతిదేవి విస్సమాంబ
కలశాంబురాశి యీకాళనామాత్యుండు
    విమలభాగీరథి విస్సమాంబ
యవని ననుకూలదాంపత్య మగునటంచు
నఖిలజనములు వినుతింప నతులమహిమ

మంత్రి రామయ కాశనామాత్యచంద్రుఁ
డనఘ విస్సాంబ నుద్వాహమయ్యె నెలమి.

సీ. పరకాంతఁ జూడఁడు పైత్రోవఁ జూచెనా
వర్ణించు మఱి కాసివావిగాను
తలఁచు మాటాడఁడు తగుచోటనాడెనా
యబ్రహ్మపదము శిలాక్షరంబు
తర మెఱుంగక యీఁడు తగ మెచ్చియిచ్చెనా
చాలు నర్థికి జన్మజన్మములకు
మనసీక నిల్పఁడు మది నిచ్చి నిల్పెనా
యది విభీషణుపట్ట మచ్యుతంబు
రక్ష రాష్ట్రమునకును శ్రీరామరక్ష
యాజ్ఞ సుగ్రీవునాజ్ఞగా నడఁచె రిపులఁ
బుణ్యవంతుండు సద్గుణభూషణుండు
చుండిరామయకాశఁ డఖండయశుఁడు.

షష్ఠ్యంతములు

క. ఈదృశగుణజలరాశికి
శ్రీదేవీవరతనూజ శృంగారునకున్

భూదానభార్గవునకును
మాదేవీవరవిభూతిమహిమాఢ్యునకున్.

క. బంధురవిక్రమశాలికి
సింధుగభీరునకు శేముషీధిషణునకున్
బంధుప్రియునకు నీతియు
గంధరునకు శంభుభక్తికలితాత్మునకున్.

క. యోధాగ్రేసరునకు నుత
రాధేయసమానదాన రసికాగ్రణికిన్
భూధరరిపువిభవునకు న
సాధారణ ధైర్యశౌర్యసద్గుణమణికిన్.

క. అద్రీంద్రధైర్యునకు స్వా
మిద్రోహరగండనవసమీరబలునకున్
రుద్రాక్షభూతిభూషణ
ముద్రాంకునకున్ ప్రధానమూర్ధన్యునకున్.

క. దుస్సంగదూరునకును న
భస్సింధుసమానకీర్తిభరితాంకునకున్
నిస్సీమభూప్రదాతకు
విస్సాంబాధవున కఖిలవిద్యానిధికిన్.

క. శ్రీమంతున కఖిలకళా
ధామునకును గీర్తినిధికి ధర్మాత్మునకుఁ
సోమాంబాతనయునకు మ
హామహునకుఁ జుండికాళయామాత్యునకుఁ.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నా యొనర్పం
బూనిన మల్లణచరితం బను మహాప్రబంధ
మునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన:

సీ. కువలయకమలాభినవమనోజ్ఞం బయ్యు
బంకజీవనపరిప్లవము గాక
ఘనసారపున్నాగకమనీయ మయ్యును
కితవదుష్కానకసంయుతము గాక
సాధుదానప్రౌఢిసూధపం బయ్యును
విశ్రుతఖరసమన్వితము గాక
రాజితోత్తమజాతిరత్నాంకితంబయ్యు
శృంగారకూటదూషితము గాక
వరసరోవరచయమును వనచయమును
నృపచయంబును దివ్యమంటపచయంబు
నెలమిఁ దనుబోలెననఁ బొగడ్తలు వహించె
భువనసారంబు కల్యాణపురవరంబు.

గీ. కలితకైవల్యకల్యాణకటకమనఁగఁ
గామితార్థైకకల్యాణకటకమనఁగఁ
గమలసదనాంఘ్రికల్యాణకటకమనఁగ
ఘనతగాంచెను కల్యాణకటక మపుడు.

చ. గములుగఁ బద్మరాగములఁ
గమ్రమరీచులు చౌకళింపఁగాఁ
గమలవనంబు లెన్నఁడు వి
కాసముఁ గుందవు వజ్రమౌక్తికా
సమరుచిచంద్రికన్ గుముద
షండములున్ గసుగందకుండు నాఁ
గొమరగుదివ్యరత్నమయ
గోపురవైభవ మెన్న నేటికిన్?

క. కురువిందవజ్రమయగో
పురదీప్తులవలనఁ బ్రొద్దు పోకల్ రాకల్
పరికింప నరిది యయ్యెను
సరసిజకైరవవికాససంపదఁ దెలియన్.

క. తలయెత్తి చూచినప్పుడు
తలవంచినయపుడుఁ దెలియు దైవతనగరిలో

కులవార్త లనఁగ వినుతికి
నలవియె పురికోటపాడవు నగడితలోఁతుల్.

క. దైవతమూర్తులు తేజో
వైవస్వతజనకు లేకవదనబ్రహ్మల్
పావనచారిత్రులు పుం
భావసరస్వతులు పురముబ్రాహ్మణులెల్లన్.

క. వారణవారణసత్త్వులు
శారద శారదవిలాస సమధికకీర్తుల్
మారుత మారుతవేగులు
మారనిభుల్ పురమురాకుమారకు లెల్లన్.

క. జలనిధి రోహణశైలము
మలయాద్రిన్ గనకశిఖరి మఱపించిరి యు
జ్జ్వలరత్నచందనశ్రీ
నలరెడు భువనైకవశ్యు లప్పురివైశ్యుల్.

క. బలభద్రులు శాత్రవన్నస
దళ దళనోన్నిద్రు లమితదానమరుద్ద్రుల్
లలనాభద్రులు కలఁగని
యలఘుసముద్రులు సముద్రశూద్రకులెల్లన్.

క. పటులాడింతురు సింహా ముఁ
బెటపెట బెబ్బులులపండ్లు పెఱుకుదురు మహో
త్కటదంతిఁ గూలఁద్రోతురు
పటుసమరోద్భటులు వీరభటు లచ్చోటన్.

క. పిడికిట నడఁగెడు నడుములు,
నడఁగాఁగిలిఁగొనని గుబ్బచన్నులు, చేరల్
గడచు తెలిగన్ను లచ్చోరి
పడఁతులకుం గాక కలదె పడఁతుల కెందున్.

క. గళదండతుండగండ
స్థలదృబ్మదకాండ భద్రదంతులు చెలఁగుఁ
బలువిడి సెలయూటలతో
నలరెడు నలకొండ లనఁగ నచ్చోరిలోనన్.

క. వరజవసంపద నచ్చోగి
తురగంబులఁ బోలలేని తుందుడుకున నీ
ధర నడువనోడి యచ్చోడు
నరుగు నభంబున వితేజులై రవితేజుల్.

క. మోపులు గైకొని యమృతపుఁ
దీవుల కెడఁబడిన తరఁగతెఱఁ గంభోధుల్

జేపులు మాపులు నప్పురి
వాపుల చలిగాడ్పులాని వాపుల వదలున్.

వ. మఱియు నప్పురంబు సత్యలోకంబునుంబోలెఁ జతురాననాధిష్ఠితంబై, వైకుంఠపురంబునుంబోలెఁ బురుషోత్తమావాసంబై, కైలాసంబునుంబోలె సర్వజ్ఞాభిరామంబై, అమరావతియునుంబోలె మఘవద్విజితంబై, అలకాపురంబునుంబోలె ధనదవిలసితంబై, నక్షత్రగ్రహమండలంబునుబోలెఁ గళానిధిశోభితంబై, వియన్నదియునుంబోలె లక్ష్మీసముదయంబై, మాతంగవిరహితంబయ్యు మదమాతంగయుక్తంబై, భోగిదూరంబయ్యు ననేకభోగిభూషితంబై, అస్రుపాతంబు పురాణపఠన శ్రవణవేళయంద, చేలచలనంబు ధ్వజంబులయంద, పరవశత్వంబు రతిసమయంబులయంద, దీర్ఘనిశ్వాసంబు పారయోగులయంద, అన్యోన్యసంఘర్షణంబు యువతీస్తనంబులయంద, పాణిగ్రహణంబు వివాహంబులయందకాని తనయందుఁ బొనరవనంజాలి చక్కఁదనంబుకుఁ

జక్కటియు, మగతనంబులకు మగంటిమియు, సంపదల కింపును, యశంబునకు వశంబును, సౌఖ్యంబులకు సౌఖ్యంబును, విద్యలకు నాద్యంబును, విశ్వాసంబున కాదికారణంబును నగు నప్పురవరంబున:—

సీ. యజ్ఞదత్తుండను నవనీసురోత్తముం
డఖిలవేదంబుల నభ్యసించి
నవరసజ్ఞాతయై నవకళానిపుణుడై
సకలదేశంబులు సంచరించి
ధనరత్నవస్త్రవాహనతతు లొనగూర్చి
భాగ్యసౌభాగ్యవైభవము లెసంగ
వనజలోచనం బుణ్యవతియను సాధ్విని
బరిణయంబై నిజబంధుజనము
నాప్తవర్గంబు ముదమంది యభినుతింప
నతిథిపూజలు సేయుచు నాగమోక్త
క్రతువు లొనరించి పెద్దల కరుణ గాంచి
నిండువేడుక దళుకొత్త నుండియుతడు.

క. నరకాంబుధిం బడి మునింగెడు
పురుషునకుం దెప్పగాదె పుత్త్రకుం డిలం "బు

స్నరకాత్త్రాయతి" యనియెడు
పరమశ్రుతి దలఁపనైతి భావములోన

క. సంతానము ఇహపరమును
సంతానము పుణ్యలోకసాధన మర
సంతానము నిలహేతువు
సంతానము లేనివాని జన్మంబేలా?

క. సుతుఁ డుదయించినమాత్రనె
పితరుల దుర్గతులుదొలఁగుఁ బెరుఁగుచ
సుతుఁ డెంత చల్లనుండినఁ
బితరుల కతితృప్తి సేయుఁ బృథుతరలీ

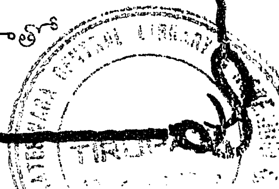
క. పితరులసుగతికి మూలము
సుతుఁడ 'యపుత్రస్య నాస్తిసుగతి'
లతికామూలన్యాయము
పితరులకును సుతున కందు పేర్కొని

సీ. వరరత్నధనధాన్య వస్త్రసమృద్ధైక
సీమలు గలిగిన నేమిఫలము?
మణిహేమమయకుడ్యమంటప కమనీ
ధామముల్ గలిగిన నేమిఫలము?

శ్యాలకజామాతృసఖిమిత్రబాంధవ
స్తోమంబుగలిగిన నేమిఫలము?
చామరాందోళికాఛత్రసైంధవరథ
సామజంబులు గల్గి నేమిఫలము?
ఘోరసంసారసాగరసారనిబిడ
మధ్య నిర్మగ్నులైనట్టి మానవులకు
నకట దరిఁజేర్పఁ జెప్ప యైనట్టిసుతుఁడు
గలుగకుండిన నెంతటిఘనునకైన.

మ. అని యూహించుచు నమ్మహీసురుఁడుచిం
తాయత్తవృత్తి స్నతా
సనుఁడై పుణ్యవతీవధూతిలకముం
బాసున్ నిజాంతర్గృహం
బునఁ గమ్మాయుకభోజ్యవస్తువితతుల్
భుంజింపగానీక యి
చ్చునజస్రంబును వత్సకాంక్షలను బ
శ్చాత్తాప సంయుక్తుఁడై.

మ. ఉపవాసంబులు సత్యధర్మమహితో
ద్యోగాదికృత్యంబులున్

జపముల్ విప్రకుటుంబభోజనము

శాంతుల్ పయస్సత్రముల్

తపముల్ దైవతపూజనక్రియలు

ర్థస్నానముల్ దానముల్

విపరీతప్రతిబంధమోక్షణవిధుల్

వేమాఱుఁ గావించుచున్.

సీ. బహువిధస్తోత్రముల్ పఠియింపఁ

బొలుపఱి నోళ్లఁ బొరట

మొగి వేల్పులకుఁ జాఁగి మ్రొక్కఁ

బొప్పక నొసలెల్లఁ బొగసుగ

ధరఁ బ్రదక్షిణములు దిరుగంగఁ దిరి

నెల్ల వెంటలను గాళ్లీ చవోయె

విధులకై ధనములు వెచ్చింప వెచ్చి

జెలువేది జేమ్లొ జెకటయ

బూని యుపవాసములచేతఁ బొగి

కోలుకొనలేక యొడలెల్లఁ గుస్సి

చాలు నన్నింట డెందము చల్లన

నింక నేమిటఁ దోడసఁ గెట్టుమను

గీ. సురభిపొదుగున దుగ్ధముల్ దొరకుఁగాక
తవిలి యున్న యజాగళ స్తనము లొడియఁ
సిశ్వరేశ్వరుకృపఁ గోర్కు లెసఁగుఁ గాక
యితరకృత్యంబులందెల్ల నేల కలుగు ?

వ. అని తనవృత్తాంతం బాధర్మపత్ని కెఱుంగఁ
జెప్పి తా నొక్కరుండ పురంబు వెలువడి వచ్చి
వచ్చి యఖిలజనానందమయి యవసరంబుల
నుత్ఫుల్ల మల్లికా వకుళ కేతకీ కుటజ పాటలీ
పున్నాగ పరిమళామోద పరిహృత పరిశ్రమ
పథికజనానుమోదంబును, విచ్ఛిన్న స్వచ్ఛ
గుళుచ్ఛ నిష్ఠ్యూతమరందబిందు ధారానందిత
తుందిలనటదిందిందిరమాలికాసందోహ క్రియా
ఝుంకారంబును, ఉన్మదశుక శారికా కేకికలరవ
కలకంఠకోమలతరంగిత మేదురనాద మా ధురీ
ధురీణతామానంబును, బిసగ్రసనకౌతుకకల
హంస సంకుల క్రేంకారగుంభితవిచరత్కిన్నర
మిథునమధురగానంబును, సహకారకదళీపనస
ఖర్జూరద్రాక్షానారికేళబిల్వజంబీరమాతులుంగ
ఫలసమిత్కుశాయాత మునికుమారనిరంతరం

బును నగు వనాంతరంబున నొక్క వ
చ్ఛాయం దవం బున్న కపింజలమున
యాశ్రమంబుఁ జేరంజని.

సీ. తుండముల్ నిమురు భేరుండముల్ శర
బాము భేకములకు బాముఁగడపు
నాగముల్ హరుల పన్నాగముల్ గని
ముంగి రమ్మను ఫణి ముంగిటికిని
పులిపాలఁ ద్రావించు బులిపాల మృగిప్ల
పిల్లితో నెలుక దంపిల్లియాడు
తోడేలునకు మేఁత తోడేలు చెంబోత
పులుగు వెట్టును డేగ పులుగునకును
కారుపోతుఁగని యాడు కారుహయము
కొండగాఁ జూచుఁ గిశంబు కొండగొఱ్ఱె
పికము హన్నదు కాకంబు పికముతోడ
జాతివైరంబు లుడిగి తజ్జాతి నిట్లు
లెనసి కూడుండు ప్రాణు లమ్మౌని యునికి

వ. ఇట్లున్న యమ్మునితపోమహిమకు నిచ్చ
చుఁ జేరంజని సాష్టాంగదండప్రణామంబు

చరించినం జూచి యహ్మానీంద్రుం డతనిరాక మానంబున నెఱింగి నీమనోరథంబు సఫలంబ య్యెడు నిక్కడఁ దపంబాచరింపుమని యను జ్ఞయిచ్చిన నయ్యాజ్ఞదత్తుండును దదుపదిష్టమా ర్గంబునఁ దపస్సాధనంబులొనగూర్చుకొని యం దంబున నపరనందీశ్వరుహృదయారవిందంబు నఁ బొందుపఱిచి ఫలాహారపర్ణాహారపవనా హార పరిహృతాహారుండై పరమతపోనిష్ఠ వాటించుచున్న సమయంబున నప్పరమేశ్వ రుండు ప్రసన్నుండైనం బ్రణమిల్లి యిట్లనియె.

సీ. కరిముఖజనకాయ కనకాద్రిచాపాయ
మరుసంహారాయ నమశ్శివాయ
కుండలికటకాయ గోరాజవాహాయ
మాధవాస్త్రాయ నమశ్శివాయ
శైలజాధీశాయ సనకాదివంద్యాయ
మధుపాంతకాయ నమశ్శివాయ
సోమార్కనేత్రాయ సురనదీజూటాయ
మంత్రభూషాయ నమశ్శివాయ

భక్తపరతంత్రహృదయాయ భవహరాయ
మాతృకావేష్టితాయ నమశ్శివాయ
సకలలోకాధినాథాయ శాశ్వతాయ
తే నమోస్తు మహాదేవ దేవ" యనిన.

మత్తకోకిలము :

"భూసురోత్తమ, యాత్మ మెచ్చితి
పుత్త్రు నీ కిదె యిచ్చితిన్
వాసవాదులు సన్నుతించెడు
వాని మత్ప్రియభక్తునిన్
రాసికెక్కు కులైకభూషణు
రమ్యకీర్తివిరాజితున్
ధీసమున్నతు సత్కళానిధి
దివ్యతేజు గుణాకరున్."

వ. అని సర్వేశ్వరుండు సంతానలబ్ధికై యొక్క
సంతానఫలంబు దయచేసినఁ బుచ్చుకొని కపిం
జలమహామునియనుమతంబునఁ బురంబున కరు
గుదెంచి తనధర్మపత్నియైన పుణ్యావతికి నొసం
గె నంతఁ గ్రమక్రమంబున.

సీ. పసిఁడిపుత్తడికిని బల్వంపుమెఱుఁగుగా
నిలిపినగతి మేను పలుకఁబాఱె
కస్తూరి లాంఛనగా నిడ్డ యమృతంపుఁ
గుంభద్వయంబనఁ గుచము లమరె
లలి దంపతులమోహలతికాంకురంబన
గరువపు నూఁగారు గానవచ్చె
తనయాభివృద్ధిచేతను లేమి యంతయు
బెడఁబాసెననఁగ నెన్నడుము వడఁకె
సుషమసంతానసౌఖ్యాబ్ధిఁ జొక్కి యాత్మ
నన్యముల రోయుగతి మది నరుచి వొడమెఁ
దనయ లావణ్యరసపూర్తిఁ దెల్ల మనఁగ
నంగనకు గర్భసంపద యందమయ్యె.

క. నవమాసంబులు నిండిన
యువతీమణి పుత్త్రుఁ గాంచె నురుతర తేజున్
భవకరుణామృతసాగర
భవవిగతకళంకకుముదబంధుఁడనంగన్.

క. పలికవలెఁ జూడఁగవలె
బాలకు నై దేండ్లు, బంటువలెఁ బెంచుచుఁ దా

నేలగవలెఁ బదియేఁడులు
వాలఁగ నటమీఁద సఖునివలెఁ జూడఁదగుని

వ. అని యజ్ఞదత్తుండు పుత్త్రకునకు నుదయా
కృత్యంబులు గావించి విద్యానిధియను బ్రాహ్మ
ణునొద్దఁ జదువంబెట్టిన నతండు.

సీ. అంగయుక్తంబుగా నామ్నాయములు రెండ
బల్లిపాఠంబుగాఁ బరిచయించె
బ్రహ్మాండశైవాది బహుపురాణంబులు
కరతలామలకంబుగా నెఱింగె
భాట్టవైశేషికప్రముఖశాస్త్రంబులు
నవగతంబులుగాఁగ నభ్యసించె
శుకులవ్యాసాదిదేశికుల తత్త్వార్థముల్
శోధించె నామూలచూడముగను
వాదవహ్నిజలస్తంభనాదు లరసె
నంజనాకర్షణక్రియ లలవిఁ గనియె
సరససంగీతసాహిత్యసరణిఁ దెలిసె
నఖిలవిద్యావిశారదుం డయ్యె నంత.

క. అన్నగరము వేశ్యాలలో
నెన్నంగా నొక్కబోటి యిల నన్నింటన్
మిన్నక నడిసన్నది యది
చెన్నలరుచునుండు మదనసేన యనంగన్.

క. ఆయక్క యెన్నినోములు
పాయక నడునోచి కన్న బాలిక కంతుం
డేయక దాఁచిన మోహన
సాయకమనఁ బుష్పగంధి సన్నుతి గాంచెన్.

క. మొలకచను మొనలు చెలువపుఁ
గళికలు చరణాధరోష్ఠకరతలములు కెం
దలిరులు కురు లలికులముగఁ
గలమోహనలతిక పుష్పగంధి యనంగన్.

క. నిలుకలు మన్మథునమ్ముల
ములుకులు విటజనులధైర్యమూలంబులకున్
.........విరహుల
కళికలు ధరఁ బుష్పగంధికన్నులతళుకుల్.

క. కులమును గుణమును రూపును
గలిగిన బాలికకు విద్య గలిగిన యేనిన్

తలపఁగఁ బసిఁడికి వాసన
కలిమియుఁ జెఱకునకుఁ బండుఁగలుగుటగాదే?

వ. మదనసేన విద్యానిధియను నాచార్యునొద్దఁ
దనముద్దుపట్టిం జదువంబెట్టిన నయ్యాచా
ర్యుండును;

సీ. బాలిక కక్షరాభ్యాసంబు గావించి
వర్ణక్రమంబుల వరుసఁ దెలిపి
బహువిధస్తోత్రముల్ పాఠంబు గావించి
వివిధకావ్యంబుల వినికిఁ జెప్పి
శబ్దప్రపంచంబుజాడ యెఱింగించి
సంధిసమాసాదిసరణిఁ జూపి
నాటకాలంకారనైపుణి సూచించి
చిత్రాశుకవితాప్రసిద్ధి గరపి
యఖిలశాస్త్రపురాణేతిహాసమహిమఁ
బ్రోడఁగాఁ జేయుటయు నంతఁ బుష్పగంధి
మలహాణుఁడుఁ దానుఁ గూడి సమ్మద మెలర్పఁ
జింతనలు సేయుచుండ్రు నిశ్చింతతోడ.

క. సరికిని బేసికిఁ జదువుచు
నిరువురుఁ గవగూడి తిరుగ నేర్చిరి విద్యా
వరనీతి నాఁడు నాఁటికి
నరసైకజనానురాగసమ్మదలీలన్.

చ. పలుకయుఁ బుస్తకంబులును
బట్టుకొ యింటికిఁ బుష్పగంధి రా
మలహాణుతల్లిదండ్రులును
మచ్చిక రెట్టిగఁ గన్య వానితోఁ
జెలిమికి వచ్చె నంచు దయ
సేయుచు వారివచోనిగుంభనల్
పలుమరు నింపుతోఁ జెవుల
పండువుగా వినుచుందు రెంతయున్.

క. మలహాణునిం దమయింటికిఁ
బిలుచుకొ కొనిపోయి రత్నపీఠిక మీఁదన్
నిలిపి తగఁబుష్పగంధియు
నలరఁగ సద్భక్తిఁ జేయ ననుమోదించున్.

క. ఆలోనఁ బుష్పగంధిని
జాలకుఁడను నటుని యొద్ద సాముస కిడెనన్

మేలైన నాట్యవిద్యయు
బాలిక తగనేర్చి రాజపాత్రం బయ్యెన్.

సీ. మొగవరి కట్టెడ మొనవ్రుకోలాటంబు
  చొక్కంపు మురువులు చిక్కణీలు
దరవు బారబము జేసి బహుళరూపు
  బంధురగీతప్రబంధవితతి
వరుసపద్య దేశిబంగాళంబుకంచి
  కొరుతికట్టడబిందుకొటియ కాడు
పరశరాముడు వీరభద్రుండుకల్యాణి
  చొ.........మెకతాళి శబ్దమాది
దేశిశుద్ధాంగములయందు దీగబోడి
పటుతరంబుగ నిజపాదకటక యుగళి
కఖిలపాత్రమ్ములును బొమ్మలగుచు ప్రేలఁ
బూన్కి వహియింపఁ బొగడొందెఁ బుష్పగంధి.

గీ. సకియ రేపును మాపును సాము సేయు
పగలు రేయును జదువుపై బాళి నుంచు
వెలయు సంగీతసాహిత్యవిద్యలందుఁ
గమలలోచన నిస్సీమగా నెఱింగె.

సీ. స్వరమండలంబును జంత్రంబు నొకవేళ
    నింపుమీరంగ వాయించుచుండ్రు
కిన్నర, వీణయుఁ గేలిమై నొకవేళ
    ముట్టిచూతురు జగన్మోహనముగ
సొంపుగా దండెలు శ్రుతిఁగూర్చి యొకవేళ
    పదములుఁ జిందులుఁ బాడుకొండ్రు
గీతప్రబంధముల్ కేళిఁ జిక్కణి పంతు
    లనుకొందురొకవేళ మనము లలర
నాట్యహస్తంబులును జూర్ణికావళియును
మక్కువలరంగ రాణింతు రొక్కవేళ
మంజరులు ద్విపదలును సమంజసముగఁ
జదువుకొనుచుందు రొకవేళ సరసలీల.

వ. ఇట్లు మాలహాణపుష్పగంధులు బాల్యస్నేహం
బునం గూడ చరియింప నెలప్రాయంబు
దోచినను.

చ. ఒనరగిలాగు బాగుసుగు
    ణోన్నతి రూపు విలాసరేఖయుఁ
రసికత పెంపు విద్య చతు
    రత్వముఁ గాంతియు దివ్యతేజముఁ

బిసరుహాసూతి యాతనికిఁ
    బేర్కొని మక్కువ నిచ్చెఁగాక
బొసఁగునె మల్లీణుండు నృప
    పూజితుఁడై నవయౌవనంబునన్

సీ. రమణి చన్నులుచేసి శాలినరజముత
    గమలసంభవుఁడు జక్కవలఁ జే
జెలువ కుమ్ముడిచేసి చిందినకప్పున
    మెఱసి విధాత తుమ్మెదలఁ జే
మగువకన్నులు చేసి మిగిలినతళుకుల
    నలువ కొమ్మెఱుఁగుఁ దీగలను జే
సతినెమ్మొగముఁ జేసి జారిననునుకా
    బరమేష్ఠి నిండుచందురునిఁ జేసె
పడఁతి తనువల్లిఁ జేసి త్రోవడినతా
గనకగర్భుండు పుష్పవాసనలఁ జేసెఁ
గాక లేకున్న నీసొంపు గలుగు నెట్ల
కమలగంధులలోఁ బుష్పగంధి దనరె

సీ. పటుమోహనస్ఫూర్తి పాలిండ్లు పాలి
    నుడురాజవైభవ మోము మోహ

పంకజంబులతుదిపదములు పదములు
కొదమతేటులకును గురులు కురులు
పసగల కప్పురంపుఁబలుకులు పలుకులు
ముద్దుకెంజిగురాకుమోవి మోవి
సొగసు వెన్నెలసొంపునగవులు నగవులు
హరిమధ్యమునఁ గేరుకౌను కౌను
మారుతూలికరీతిఁ జెన్నారు నారు
కంబునకంటె మహిమ నగ్గలము గలము
వజ్రములకును లేదు సాటియగు రదన
యనఁగ నుతికెక్కె రామ లోకాభిరామ.

వ. ఇట్లు మహ్వాణపుష్పగంధులు సవరణోద్యారం
భంబున.

సీ. శారదచంద్రుని చంద్రికయునుబోలె
లలి నొక్కచక్కటిదై చెంగి చెంగి
ప్రసవబాణునిఁగను రతిదేవియునుబోలె
భేద మించుకలేక బెరసి బెరసి
యమరచందనము విస్ఫురమల్లియునుబోలె
వన్నెవాసిఁబైకొని సరి యాసరి

వరవసంతుండును వనలక్ష్మియునుబోలె
　　భావంబు లేకమై పరగిపరగి
తోడునీడయుఁబోలెను దొరసిదొరసి
తనువు ప్రాణంబుఁబోలెను దనరి తనరి
లీలఁ గలసైన బెడబాయఁజాల రెండు
మలహణుఁడుఁ బుష్పగంధియు మరగి యెపుడు

సీ. విద్యలు గని చొక్కు వేడుకఁ గొన్నాళ్లు
　　కొనియాడు వేడుకఁ గొన్నినాళ్లు
ఇహముఁ బరంబని యెంచును గొన్నాళ్లు
　　కూటువమేలనుఁ గొన్నినాళ్లు
ఇద్దఱివయసులు నీడను గొన్నాళ్లు
　　సన్నలుచూచును గొన్నినాళ్లు
వెడలుచో మూతులు విరుచును గొన్నాళ్లు
　　కూళపాలుండనుఁ గొన్నినాళ్లు
భూసురుండగు మలహణుఁ బుష్పగంధిఁ
గూడనిచ్చుట గాదనుఁ గొన్నినాళ్లు
మహితమాయాకళాధాన మదనసేన

...　　...　　...　　...

వ. అంత నస్వారంబునంగల విటవిహారుక ప్రేష్య
నాగరికాదులు మంహాణపుష్పగంధులయన్యో
న్యానురాగంబులు దెలిసి యిట్లని వితర్కిం
చిరి తమలోన.

క. కరాడం జవివినకతమున
కలికియు కినసనికిని గోర్కి చేకూరె నిక
కొండన్ గిట్టెను దూలముం
దండెడ సుమీ చిత్తగతులు చర్చింపంగన్.

క. చిన్నప్పటి ప్రేమంబును
గన్నతనపువిటునిమీఱ కాంతయు మనుజుల్
గన్నప్పటి చనుప్రేమయు
నెన్నంగ మదిఁ బాయకుండు నిహమున కెంతన్.

చ. చెవదరనియట్టికోరికలు
చెందలినొందనియట్టి సౌఖ్యయుగ్
మదలనియట్టి కాంతలును
వన్నె వొరంగనియట్టి పొంపులున్
గాదపడనట్టి బాగులును
గొండికప్రాయముకంటె కల్గునా

మదవతిఁ బాయఁడెన్నఁడును
మన్నాణుఁ డెంతటిభాగ్యవంతుఁడో ?

సీ. కోర్కెమై దీనితోఁగూడియుండగలేని
నరుఁడు దా నరుఁడె వానరుఁడుగాక
యేప్రొద్దు దీనితో నెనసియుండనిమేను
మేనౌనె మఱి దారుమేనుగాక
వెస దీనిపలుకులు వినలేనిచెవులు దాఁ
జెవులె చాటనములచెవులు గాక
సరసంబుగా దీనియురముపైఁ జేర్పని
కరము దాఁగరమె కక్కరముగాక
దీనియధరామృతముచవు లానలేని
జిహ్వ జిహ్వయె శూర్పంపు జిహ్వగాక
దీని గూడనిదినములు దినములౌనె
గణనకును దుర్దినంబులు గాక యనుచు.

సీ. చిత్రోపధానవిచిత్రవితానాదు
లలవోకఁ గానుక లంపువారు
చీనిచీనాంబరశ్రేణు లూరకయని
యర్పించి మీవార మనెడువారు

ఘనసారచందనకస్తూరికాదులు
    పోరిఁబోరిఁ గొని యిచ్చి పోవువారు
ఘనవజ్రతాటంక కాంచీకలాపంబు
    లింద, కొమ్మని వేడ్క నిచ్చువారు
మధురఫలములుఁ బుష్పముల్ మక్కువనుఁ
నూరకైనను గొనివచ్చి యొసఁగువారు
నైరి యప్పుష్పగంధి వాహ్యాళిఁ జేసి
యఖిలజనములు మనముల హర్షమొదవ.

సీ. ముద్దియలావణ్యమునకు సంతోషించి
    మెచ్చుచుఁ గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగువారు
కనుకని చేఁ జిక్క మనసు దీయఁగలేక
    దినమును వెనువెంటఁ దిరుగువారు
తనువు నెపంబున బోలఁ జేరఁగవచ్చి
    వాపిరి ననుసుకొ పోవువారు
శృంగారపద్యముల్ చెప్పించి తముదాగ
    సారెసారెకు వినఁ జమువువారు
దూరమున నుండియైనను జేరవచ్చి
సొమ్ములును వన్నెసప్పులు చూపువారు

పొలంతిఁ దలపోసి యటమీఁదఁ బొఁగులువ
నగుచునుండిరి మానవు లప్పురమున.

వ. అంత నమ్మదనసేన పరిజనంబులతోడ
హాణునివేదించి యిట్లనియె.

సీ. మొండితొత్తులమారి లండుబకంకంబు
అంకెత సారంబు పెంకె గడుసు
పడుచు టక్కులదొంగ బడుగిడు ననుగం
బైసికొక్కెర బొంత పచ్చిలంజె
కక్కరంబుల గాచి కసుమాల మిబ్బంది
వీచి వాపేభ్యంబు వేరుపురుగు
ముక్కన్నసబ్బండు ముక్కిడి తాటకి
ద్రిమ్మరి చాడియు దేశకూళ
వుల్లెదాల్పరి మతిగొట్టు ముల్లెవిడుపు
దాటదీపరి ఖోదుదిదాట్లగుళ్ల
దుక్కిపిట్ట పిసాసంబు దోమ తిండి
యితనిఁ బేర్కొని పలుమాట లెన్న నే

చ. ఎక్కడి బాపనయ్య, యితఁ
డిక్కడ వచ్చుచునున్న వాఁడు దా

మె సాధుఁబోలి తన
నెయ్యముఁ దియ్యము పాలుఁజాలు నీ
టిఁ జేరనీయకుఁడు
జూడఁ జలింపగ నీకుఁ దెంతయున్
న్యమైన చేఁత లివి
విన్నను నామదిఁ గోపమయ్యెడున్.

టయు సమ్మాత్రులు నవహానపుష్పగంధ
విని తమలో నిట్లనిరి.

జనము లాడునార్తులు
జనములు పోవుపోక బాంధవసఖుల్
జననీజనకులును
మిడి గుండియలవేవి తాఁకై యుంతన్.

వ్వరిఁ గీడుసల్పితిమొ
యెవ్వరిఁ జూడఁగ నాడినారమో
వ్వరి దూఱఁబల్కితిమొ
యెవ్వరిమేలు సహింపనైతిమో
వ్వరి కెగ్గొనర్చితిమొ
యెవ్వరి నెవ్వరిఁ బాపినారమో

యిర్వీధి వట్టిరట్టు పడ
నెట్టుగఁ జేసె విధాత యక్కటా!

క. నోడిమలకుఁ గలవి లేనివి
గొడిమలుగట్టుచును జనులు కుడువనినోళ్లన్
గుడుపుచుఁ బోయెద దూరకె
ముడుగడలును జెరువుమాయమూఁకుడుగలదే?

చ. అనుజులుఁ దల్లిదండ్రులు ని
జాప్తులుఁ బౌరులు బంధుకోటులున్
బనివడి యేనిమిత్తమునఁ
బల్కెద రిందఱుఁగూడి వేడ్క నె
మ్మనమునఁ గల్గి సిగ్గువడి
మానితి మింతియకాక కల్గినన్
మనముల రట్టుచేసి యిఁక
మాన్పఁగఁ గర్తలె యెన్నిభంగులన్.

వ. అని యిరువురు నన్యోన్యానురాగసుఖంబులం
దనరుచుండి రంత నప్పురంబున.

మ. కరుణాంభోధి సమాన మానవిలస
త్కల్యాణ కల్యాణభూ
ధరధైర్యాస్పదచిత్త చిత్తజవసం
తస్వాంతభూరికృపా

కరసౌందర్యవిశేష శేషకటకా
 కల్పాంఘ్రి పద్మార్చనా
పరమప్రీత్యభిరామ రామయశః
 ప్రాగల్భ్యలబ్ధోదయా!

క. డిండీరహార సురస
దండసుధాకుందబృందధావళ్యయుతా
ఖండతరకీర్తి వైభవ
చుండిస్థలకరణచంద్ర శుభగుణసాంద్రా!

మాలిని:
సరసగుణసముద్రా సంతతౌదార్యముద్రా
గిరిశచరణభక్తా కీర్తికాంతానురక్తా
తరణిసదృశతేజా ధన్యవాగ్జాలభోజా
దురితచయవిదూరా ధూర్తదైత్యవిహారా!

గద్యము

ఇది శ్రీమత్సకలసుకవిమిత్ర, సోమయామాత్య
పుత్ర, సరసకవితాధుర్య, మొసపాటి యజ్ఞ
నార్య ప్రణీతంబైన మల్హణచరిత్రంబను
మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీః

శృంగార మల్హణచరిత్ర

ద్వితీయాశ్వాసము

శ్రీమహిత వేద్యవాటిపు
రీమందిర భవ్యరూపరేఖాస్పద సౌ
త్రామసమ వియ్యమాంబా
కామిత సాంగత్య చుండికాళామాత్యా.

వ. అవధరింపుము.

క. ధనపాలుండను వైశ్యుని
తనయుఁడు ధనదత్తుఁ డపుడు తన చెలికానిఁ
బనిచెను బుష్పసుగంధికి
నొసరఁగఁ గన్నెరికమునకు నొడఁబరపింపన్.

క. నిలువెం డర్థం బడిగినఁ
గలఁగక యొడఁబడుము నాకుఁ గలవాఁడవయో

చెలికాండ్ర, మెచ్చు నీకుఁ
గలదని నను మదనసేనానాథుఁడును బంపెడున్.

గీ. వంగి పుష్పగంధి యుండిన దెసకును
చదువ నాఁడు బోఁడి జతురై యుండఁగ
దగిలి చూడఁ జంపెఁ గనకష్టోచ కుసుమ
మొరటు మాటలనుచు మునుపు గాంచె.

సీ. అతని సన్మానించి యర్ధాసనమునకుఁ
జేరంగ దీసి పైఁ జేయివైచి
కర్పూరతాంబూల గంధపుష్పాదులు
నయమార నిచ్చి చేసగ వాక్రుచ్చి
దనముద్దుపట్టమునటఁ బెట్టి యిచ్చెలి
తగునయ్య, ఘనసామ్రాజ్యునికిని
నతనికిఁగాక యీయవనిలోన
యుత్తరమాసప్ప్రాకు నేసుల్ల
నవిన నిల్వాండవర్ధి నుసిగిన నెపెంచు
మనుచు నంపె నన్ను నతఁడు, మహిపుడు
అడుగు మేమిచ్చిరో? మనకున నిప్పుడు
వార్త వేగఁ జెప్పవలయు ననిన.

క. రాజా, రాజులుబ్రాఁతే
రాజులుధనపాలసుతుఁడు రాగుందు...వె
రాజు మగఁడైన నేలా
గాజుంగడియంబు కడమగలదే యెందున్?

క. చతురుఁడు ధనదత్తుఁడు గడు
నతఁడొసఁగెడు విడెమె చాలు నన్యము లేలా?
బ్రతికితి భాగ్యము సేసితి
నతివేగమె పొమ్ము తెమ్ము నల్లునిగార్కిఁ.

వ. అని మదనసేన యతని ధనదత్తుకడ కనిపి తన ముద్దుకూఁతుం దొడలపై నిడుకొని బుజ్జగించి బుద్ధిగా నిట్లనియె.

క. వయసు గలనాఁడె యర్థము
నయమున నార్జింపవలయు నానాభంగిఁ
వయసుడుగ నుడుగు గడనయు
వయసే ధనమూలమండ్రు వారాంగనకున్.

క. ఊరకపిలిచేమన్నను
గారెవ్వరు తలకు నరులురాఁ జూచిరయో
యూరయ నెంతటివారికి
గారవ మది దీనికంటెఁ గష్టముగలదే.

క. కాఁతల గీతల వ్రేళ్ల
ప్రాఁతలకును మూలమగుచు రూపఱి మిగులన్
బ్రాఁతిచెడు ముదిసెనేనియు
త్రేఁతప్పాట లంజెయున్కి లెస్సైయుండున్.

క. తలనరసిన ముదివిటులును
గులహీనులుఁ గుండగోళకులును గురూపుల్
కలిమి గలవారలైనను
వెలయాండ్రను నెప్పుడుఁ బ్రోచు వేల్పులుగాఁకే.

క. బూజ్జలు పెరిఁగిన సెట్లు
నోజ్జల్లను దడిక ద్రోఁపు లాంటది కాండ్రున్
లజ్జయెఱుంగని విటులును
సజ్జకముగ వారసతుఁ జన్మఫలంబుల్.

క. చక్కనివారలు జారులు
కక్కసమగువారు వన్నెకాండ్రున్ రసికుల్
చొక్కమగు రాకుమారులు
మిక్కిలి వెలయాండ్ర పాలిమృత్యువు లరయన్.

క. రొక్కము ధనమీఁ గలిగిన
మిక్కిలియుఁ గురూపియైన మెచ్చఁగనలయున్

తెక్కలిమై ధనమీాయని
యక్కాంతునినైనఁ గదియ నర్హంబగునె

క. డెందం బేరికి నీయక
యందఱఁ దనయాత్మలోన నడపుచు నం
నందంబుగ మెఱయఁగవలె
నందంబున వారకాంత లద్దము భంగిన్.

చ. బలపము లేఁతినవ్వు, నును
బయ్యెద సన్నపుఁగావిచీర, మిం
చులుగొను జల్లిజంపునును
జూడ్కియె కన్నపుఁగత్తి, మోవి తీ
పలవడఁ జొక్కుచుక్క దగ పి
టావలిడెందముఁ గన్నపెట్టి యిం
పుల ధనమెల్లఁ దీసికొని
పోవలెఁ గామిని గండిదొంగయై.

క. మగవానిచిత్త మంతయు
నిగురొత్తఁగఁ జేసి వేఁటయిట్టియపోల్క
దగిలింపక తాఁదగిలిన
మగువెంతయుసొంపుచెడియమాన్యతనొ

క. వలచుటకష్టమువనితల్
వలచుటపురుషునికిఁ గాక వారాంగనకున్
వలపు దగ దెన్నిభంగుల
వలచినయెడ విఱుగ నేర్పవలెఁదరుణుఁడున్.

క. గరగరికలేనిపట్టునఁ
బరికింపుచుఁ గల్లకీఁడుభావించు మై
నెరసులు వెదకుచునుండెడి
పురుషునిపైఁగూర్మి వీటఁబోవదె సతికిన్.

సీ. పురుషుని నెచటికిఁ బోవంగనీయక
విరిచేతఁ గురివేయవలయు
నవనవసురతతాండవసౌఖ్యవార్ధిలో
ముంచి యింపుఁ బాదరించవలయుఁ
గలసినయప్పుడు వలచినయట్లుండి
యెనసి వేడుకఁ జిత్తమెఱుఁగవలయు
మందుమంత్రంబులు మాయలు ప్రతిపన్ని
తెగువమై నవలీలఁ దిరుగవలయుఁ
గలసినప్పుడు చనవిచ్చి కలయవలయు
పాయునప్పుడు నిచ్చయు సేయవలయు

నయముఁ బ్రియమును దప్పకనడవవలయు
నమ్మికలుగాఁగఁ దగవులు నడపవలయు.

వ. అనియిట్లు మదనసేన తనకూఁతునకు బ
చెప్పుచునుండెనంత వసంతాగమం బేతెంచి

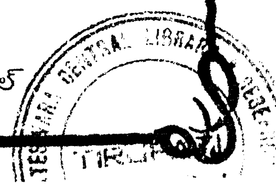
ఉ. వచ్చె వసంతుఁడంచుఁ బ్రియ
వార్త యొకింత యెఱుంగఁజెప్పినన్
మెచ్చి సమీరచారునకు
మెప్పుగ నవ్వనదేవతాంగనల్
మచ్చికఁగట్టువర్గము న
మర్పణచేసిరో యంచు భూజనం
బచ్చెరువందఁగాఁ దగుల
యాకులు డుల్లెఁ గ్రమక్రమంబునన్.

చ. లలితలతావగూహనము
లం బులకించినరీతిగప్పలున్
బలియుచుఁ బల్లవించె నటఁ
బల్లవముల్ తళుకొత్తి యొప్పమై
నలి సుమనస్స్థితుల్ గనిమె
నాసుమనస్స్థితిఁ జెంది యంత్యఁగో

ర్కులు ఫలియించె నాఁగను ద
రుప్రకరంబు ఫలించె నెంతయున్.

సీ. సాలరసాలరసాలసాలంబులు
కోలకంకోలతకోల్కలములును
చాంపేయచాంపేయచాంపేయనికరంబు
కేసరకేసరకేసరములు
మరువకమరువకమరువకానీకంబు
పాటలపాటలపాటలాళి
కురవకకురవకకురవకానీకంబు
కాంచనకాంచనకాంచనములు
చందనద్రుమచందనచందనములు
దారుదారుకసద్భద్రదారుసమితి
మాలతీకృతమాలతమాలవితతి
తాలహింతాలతాలతాలసైక
వనము లింపారె భువనపావనము లగుచు.

చ. అలికలకంఠగానము సు
కారవగుంభికతాళిమానముక్త
కలరవహంసకేకిరవ
కాహళిమద్దళీడుండికాశ్యముల్

చెలఁగఁగ గాద్మున ర్తనము
చేయఁగఁ బుష్పాదిరంగవల్లికల్
వొలిచిన నాట్యశాలలనఁ
బొల్పగుఁ బూఁబొదరిండ్లు సొంపునన్.

వ. తదవసరంబున.

క. దండిగ మన్మథునగరికి
దండుగు లోడఁబరుపుం జెతల్లులెదొరలై
మెండుగ విఱుగఁగ వచ్చెను
బండుగదుర్వాటులు బండుబండుగ నంతన్.

సీ. అల్లువారలఁ దమయాఁడుబిడ్డల నొగిఁ
బట్టిపిండ్లకును గొంపోవువారు
తైలాజ్యగుడదుగ్ధతండులానీకంబు
నాశ్రితులిండ్లకు నంపువారు
హితభృత్యసఖబంధుసుత దారలనుగూడి
యభ్యంగములుదీర్చి యలరువారు
దానధర్మపరోపకారానుబుద్ధిఁ
దవిలి భూసురసంసేవఁ దనరువారు

వరదుకూలవిభూషణావలి ధరించి
మెండుకొని వీథులందును మెఱుఁగువారు.

సీ. వెచ్చానకేమైన విస నియ్యఁబడియెడు
నని పుల్లదీగెల గలుగువిటులు
తొడవులు దొడఁగట్ట నెస లేక బెదరక
మెరువుసొమ్ములు పెట్టి తిరుగువిటులు
నెడలఁ ద్రోపులుపడి పెస నేమియును లేక
చోరజారవిద్యకుఁ జొచ్చువిటులు
నభిమతార్థము లిచ్చి యన్యోన్యలీలల
నువిదలఁ బెడఁబాయ కుండువిటులు
మాడలని చూపి భ్రమయించి మతముఁ బన్ని
సుదతులకు రిత్తమాటలు చూపువిటులు
గణన కెక్కిన తత్పురాంగణమునందు
మెలఁగు చుండంగఁగడువింత చెలువు దోఁచె.

వ. అంతనటయున్న మొరటుండును మదనసేన
వీడ్కొని సంభ్రమంబున.

క. చని వేగమె ధనదత్తునిఁ
గనుఁగొనుటయుఁజూచియతఁడుకాయయొపండో?

యన మొరటుండని యెను దా(
బనివినగా యానె యెప్పుడు(బండేకాదే.

వ. అనిన(గౌ(గిలించి మెచ్చుమిగ్రింగుమిాయ
యొక గొంటుపోక విడియం బతనికిం బె
యిట్లనియె:

గీ. అత్త యేమియనియె నాపడు చేమనె
నీవు నేమియంటినిక్కువముగ(
బౌరు లేమియనిరి పరికింప వారింటి
చేటు లేమియనిరి చెప్పుమనిన.

క. ధనదత్తు(డనినమాత్రనె
విని సంతసమందె నత్త వేడుకపడుచున్
గనుమూసియుండె సిగ్గున(
జనులకు బరిజనుల కాత్మ సమ్మతమయ్యె

క. విను వేమిటి కాలస్యము
నిను(దెమ్మనె మదన సేన నేఁటిముహూ
బున(బుష్పగంధి నిన్నును
నెనయ(గ సమకూర్పమంచి దెంత యునను

క. మున్నాదిసరకుజస్థలు
గొన్నిఁ లాభించుఁ బిదపఁ గొనఁ జేకురునే
యున్నంగ నదియు నిటు లే
యున్నైనను గలయు నిచ్చుటింతయు లెస్సన్.

వ. అని యిట్లుండ వెనుక నన్ను దూరం బని లేదు మదనసేనప్రభావంబు సూచించెద నాకర్ణింపుము.

క. ఆతెఱవ యాగ్రహించిన
భూతంబులునొచ్చుఁ జిచ్చుపాలయఁగ వెఱచుఁ
జేతనసంభవమాయా
కౌతుకవిద్యావిభేదకారిణి యగుచున్.

సీ. నేలకు నింగికి నెఱయఁదాపలు వెట్టు
చేలఁ జేరఁగిపోఁకటఁ జిగురుగోయుఁ
గడు బట్టితలలు మోఁకాళ్లను ముడివేయుఁ
గొసరక వడగండ్లఁ గుళ్లఁగట్టుఁ
బూన్కిమై సంగళ్లఁ బులిజున్ను లమ్మించు
నయమునఁ జట్రాత నారఁదీయు

నొండొండఁ గొండలు గుండుగాఁ దాఁకించు
వదలక నడురేయిఁ బగలు సేయు
రూఢి మెఱయంగ నిసుమునఁ ద్రాడుఁ బేను
లెక్కసేయక చుక్కల లెక్కపెట్టు
గాలిఁ నొడిఁగట్టు మంచుఁ గుంచాలఁ గొలుచు
మదనమాయాకళాధాన మదన సేన.

౭. వెడవెడ వలపులు వెదచల్లి దొరలచే
నడియాలములు దీసి కడకుఁ దొలఁగు
ననుపువారలఁబట్టి పెనుబులుపై బట్టి
ధట్టించి నగరెక్కి ధనముఁదివియు
పెంపుమగున్నల పెద్దశృంగారించి
వింతవారలఁగని వెఱ్ఱిగొలుపు
ధనికుంకడ కేఁగి తనసొమ్ము వారొద్ద
బోయెనంచేమైనఁ బుఁణికికొనును
గోరి తనకును లోనైనవారినెల్ల
బనికిఁ బాటకు బంట్లకాబల్లిగట్టి
క్రొత్తవారిఁగనుఁగొన్న నెత్తుసేయు
మాటలనె తీయు ధనమెల్ల మదన సేన.

వ. అని మొరటుండు చెప్పిన మాటకు నవ్వి ధన
దత్తుండు తన తెఅంగు విను మని యిట్లనియె.

సీ. దైవాలకును రిత్తదండాలు గిండాలు
గాని యెన్నఁడు నొక కాసు నీయఁ
గవిగాయకులు వచ్చి గణుతించి వేఁడిన
వదలిపోవు టెకాని పైక మియ్యఁ
జుట్టాలకును వట్టిసుద్దులు వుద్దులు
గాని యెన్నఁడును డగ్గఱఁగనీయఁ
బైత్రోవవచ్చిన కరదేసియొరదేసి
మోసపుచ్చుటెకాని గాసమీయఁ
బట్టుకొని బందికాండ్రను బాధపెట్టఁ
బెంచులే చూప నొకబలుపీసమైన
బ్రహ్మరాక్షసిశాకిని బ్రతిదినంబుఁ
గూఁతలేకానిముద్దేఁడుకూడువెట్ట.

సీ. మునుపు దొంగలకుఁ జోయిన గొడ్డుతే కాని
తగిలి బాపలకు గోదానమీయ
కొఱమాలి ముఱిగిన కూష్మాండములె కాని
దాక్షిణ్యమొదవంగ దానమీయ

పెనుదోఁజ్జపెసలు ముక్కునఁబియ్యమే కాని
యంగళ్ల నమ్మింతు ననుపు లెఱిఁగి
వడ్డికాసులు గూర్చి వడ్డి కవియె యిచ్చి
పొరుగిండ్లవంక నేప్రొద్దుఁ బోదు
ఈఁగకై బలి యెన్నఁడు నీయకుందు
పాముకై బలిపెట్టను బ్రతిభ ప్రోడఁ
గదిసి యెంగిలిచేతను గాకి నేయ
నెరయ నాజాడ నెవ్వరు నెఱుఁగరోయి!

క. విను మాటలె పచరింతును
ధన మప్పగ నిత్తుఁ బిదపఁ దగులంకీతుఁగ
ధనదత్తుగాని సేఁతలు
వినరా యెవ్వారు నీకు వింతయె మొరటా!

వ. అని నీవుపోయివచ్చిన ప్రయోజనంబులకుఁ బో
రానిపక్షంబైనఁ జూచుకొందమని నిజనివాసం
బునకుం జని యప్పడంతిం దలంచి నిలుకాల
నిలువ సహింపక డోలాయమానమానసుం
డై యప్పుడు.

గీ. బేరసారంబుమీఁదటి ప్రేమ లుడిగి
సెట్టిసానివిలాస మీక్షింప రోసి

వస్త్రసాంయ్యో ముగ్గొనెఁ [illegible]
వనితమీఁదటి [illegible]ము.

గీ. కాసు విడిచినఁ [illegible] మానసము [illegible]
ముద్రితోఁ [illegible] ప్రే[illegible] మున్న పొత్తు
దొగువ నీ[illegible] [illegible]
పాపి! లంజరికంబ! [illegible].

సీ. చక్కెర[illegible]గ [illegible]న్న [illegible]ము [illegible]
మెల్లన [illegible]
చల్లగాపతెపని [illegible]
నో[illegible] [illegible]
వయనపో[illegible] [illegible]
దూసి[illegible]ముఁ [illegible]
తల గోడ[illegible] [illegible]
పాపి[illegible]వము, [illegible]
పడిచినముఁ [illegible] [illegible]మును
మూర్గు ని[illegible]యు నా[illegible]మును [illegible]
యున్నచో ము[illegible] [illegible]
మొరటు, పోదముదమ్మను ముద[illegible]ము.

వ. ఇట్లు ధనదత్తుండు మనోజవ్యథ సైరింపలేక తన
నిజసఖుండైన మొరటుం బిలచి యిట్లనియె.

క. పోకున్న మనసు నిల్వద
యీకుండిన లంజెపిలువ దేలా గిఁకఁ దా
నాకుంగలచెలికాఁడవు
చేకూరఁగ వేగ బుద్ధిసెప్పు మటన్నన్.

కం. మానినిఁ గలయక యింతట
మానిన ననుమానవహాను బ్రాణముఁ దనుపున్
ప్రాణము గలిగిన సకలముఁ
దానూరక గలుగుననిన ధనదత్తుండున్.

ఉ. పుట్టెఁడు నేయి నూనె పది
పుట్లు నడించిన సన్నబియ్యముల్
బెట్టెఁడుపట్టుచీరలును
బిందెఁడుమాడలు చాలఁ గ్రొవ్విరుల్
నొట్టునఁ బట్టుగ్రొట్టియలు
నూఱును నేఁబదిసూకరంబులున్
బట్టియమంచముల్ పదియుఁ
బంపెను లంజియవారి యింటికిన్.

వ. అంపిన నమ్మదనసేన కన్నుదనిసి తగినచుట్టం
బులుం దానును ధనయిలువేలుపులకుం బెట్టు
కొని విభూషణభూషితయై పుష్పసుగంధి
నలంకరించుకొని యప్పుడు.

క. తొలువినికి నభవుముందట
నలికుంతల పుష్పగంధి యాడెడుననుచున్
గలయంగఁ బురములోపలఁ
బొలఁతుక చాటించె దిశలు భోరునఁగలఁగన్.

క. చాటించినఁ బైపైఁబడి
మేటీమేటీలు దొరలు మొలఁతలు విటులున్
కోటానకోట్లు వచ్చిరి
వీటంగలరసికులెల్ల వేడుకఁజూడన్.

సీ. వావికా మధురికా పావకాహాళముఖ
తుండికాశంఖాది తూర్యవిదులు
డమరుగ ఝల్లికాఢక్కులీమర్దళ
ఝల్లరీఝుంకారచతురమతులు
చిత్రవీణావిపంచీమత్తకోకిల
లావైనకిన్నరలాఘుణికులు

ఘుంటికాజయఘుంటికాకమ్రఘునతాళ
సప్తపద్యాదిప్రస్తారచణులు
సకలవాచాభినయకళాప్రకటపటులు
గాయకులు నంగనలు నాదిగాంగఁ గలుగు
మేళములవారిఁ గూడి సమేళమెసఁగ
శంభునగరికి వేంచేసె సంభ్రమమున.

చ. ఉరమున రత్నకంచుకము
నొప్పులపెండెము వజ్రమౌక్తికా
భరణములుం ధరించి చెలి
పైఁ గరపల్లవ మ్మిల్లిఁజేర్చి యా
నిరుపమరంగమధ్యమున
నిల్చెను వేడుకఁ బుష్పగంధి తో
ల్కరిమెఱుఁగుపుంబలెఁ జనుల
కన్నులకుం మిఱుమిట్లు గొల్పుచున్,

వ. అప్పుడు మల్హాణుండు చనుదెంచి యప్పుష్ప
గంధి నాట్యంబు చూచుచుండె నవ్వేశ్యుండు
నొక్కయెడం గనుంగొనుచుండె; నయ్యవస
రంబున.

సీ. శ్రుతులకు నింపుగా శ్రుతికదంబము చేసి
లీనానారావముల్ మేళవించి
మంద్రమధ్యమతారమానంబు లమరంగ
గమకించి నిఖిలతానములు మూర్ఛ
షాడవౌడవశుద్ధ సంకీర్ణములు చూపి
వివిధరాగంబులు వేళ నెఱపి
యాహతప్రత్యాహతానులు సమకొల్పి
స్థానమానంబులు సరణి నిల్పి
తాళమమరంగ నర్థంబు దప్పకుండ
నొప్పి రంజిల్ల రసములు నుప్పతిల్ల
వరుస లేర్పడ నన్నింట నన్నిగలుగఁ
జతురగతులను బాడంగ శంభు నెదుర.

వ. నిలిచి పుష్పాంజలు లిచ్చి మునివాలఖిల్యాదులు
నటించి మహానుతోటి కూటమిం జన్న
సహస్రంబులకుఁ గలుగఁజేయుమని యావాగ్దేవిం
బునం దలంచి మ్రొక్కుచున్.

ఉ. ఇందుధరుండు మెచ్చఁ దర
శేఖణ పుష్పసుగంధి నల్పవే

ద్యం దగు నృత్యముల్ మురజ
కాహళమర్దళడిండిమధ్వనుల్
గ్రందుగ నెల్లవారలకుఁ
గౌతుకమీనఁ బదాంబుజద్వయం
బందెలు గల్లుగల్లన వి
టావలిగుండెలు జల్లుజల్లనన్.

సీ. చారణ బాగడ చర్చరీబహురూప
దండలాసాదికభాండికములు
కందుకకోలాటకానాట్యతాసఖ
ప్రేరణకుండలిప్రేక్షణములు
సూతముల్ పుహుండకశుద్ధపద్ధతి చిత్ర
పద్ధతి ఘనదేశ పద్ధతులును
కైలాటలంబకకరణైకతాళికో
లాసాదిగీతహల్లీసకములు
నాదిగాఁగల్గునృత్యనృత్తైకముఖ్య
నాట్యవిధములు సూచించినయ మెలర్ప
జనుల కెల్లను లోచనోత్సవము గాఁగ
నాడె నాయిందుముఖి కొనియాడె జగము.

వ. ఇట్లు పుష్పసుగంధి నృత్యంబుసల్పుటయు నద్దేవదేవుస్థానికులు దొరలు పౌరులు కనకాంబరాదు లపరిమితంబుగాఁ గట్టనిచ్చిన మేళంబులవారుం దానును నందుకొనుచు నుత్సాహంబున మదనసేన నిజనివాసంబున కరిగినఁ దక్కినవారలు యథేచ్ఛం జనిరి. మలహాణుం డప్పుష్పసుగంధిహృదయంబుఁ దెలియం దలంచి యద్దేవదేవుని యుద్యానవనప్రాంతంబునఁబథంబుఁగాచుకొనికనుమఱుఁగున నుండె నప్పుష్పసుగంధి మలహాణుంజూచునేడ్క భానుమతియనుచెలియుందానును నొక్కవటవిటపిప్రదేశంబున నిలిచి నిట్టూర్పు నిగుడించుచుఁ దమకులంబు నిందించుచు దుఃఖావేశంబున నిట్లనియె.

క. ఎఱుకలు మాలిన యేభ్యపు
మొఱకులుగ డునోసఁగుదానములు నతికష్టుల్
పఱిచిన పాటులఁ బడిపడి
నరమునవేశ్యలకు వేఱునరకము గలదే.

క. డొల్లంబొట్టియువంకర
కాళ్లను బెనుగాలుఁ బెలుచఁగలధనదత్తుం
జెల్లంబో కని యెవ్వరు
నుల్లంబున నోకిలించకుందురె చెపుమా.

క. నేనెక్కడ తానెక్కడ
నానోముఫలంబుగాక నాకుం దనకుఁ
మానుగఁ బొందిక లీడా
ప్రాణసఖీ, యింతకంటెఁ బాపము గలదే.

ఉ. వేయునునేల నామనసు
వేడుక మల్హణుమీఁదఁ గాని యో
త్తోయజగంధి, యన్యునెడఁ
దూకొని రోయుచునుండు నందన
చ్ఛాయలఁ గల్పకప్రసవ
సౌరభమానుచుఁ జొక్కి మక్కువం
బాయని తేఁటి హేయమగు
ప్రబ్బలిపూవుల కానసేయునే.

క. తొలిఁదొలిఁగోమటిముటికిం
గలిసిన నరకాబ్ధిఁగూలఁగలుగుట కాదే

చెలియా, పిలుచుకరమ్మా
మలహాణీసుముఖమైనఁ జూతు మనసారఁగన్.

వ. అనుటయుఁ దత్ప్రాంతంబుననున్న మల
హాణిందు చిఱునవ్వునవ్వుచు నరుగుదెంచినదా
నంజూచి పుష్పగంధి యతనిమస్తిని చెఱంగుఁ
గరంబునం జుట్టి పట్టుకొని యిట్లనియె.

కం. ఇందడవు నెందు నుంటివి
విందుముఖుల్ రాఁగఁ జూచి నేఁగితినో నే
నిందరసి నిన్నుఁగానక
కుందఁగ మది నీవు దాఁగికొనఁదగవగునే!

వ. అనిన నమ్మలహాణి యిట్లనియె.

ఉ. ఓచపలాక్షి, యోయబలా,
యోయలికుంతలా, నీకుఁగానె నే
గాచుకయున్న వాఁడ నిదె
కౌఁగిటిలో నను గారవించవే
ఘూచినమావిమోకకడఁ
దాఁచుక మర్మము లంటు చేయుమా

ఏచిన పంచసాయకుని
యిమ్ము దొలంగడు కంటె దూరఁగన్.

సీ. కలకంఠకంఠి, నీకన్నులు చాలవే
యవలీల భువనత్రయంబు గెలువ
పద్మాయతాక్షి, నీపలుకులు చాలవే
సరసులహృదయంబుఁ జల్లఁజేయ
కాంతాలలామ, నీకన్నులు చాలవే
దేవేంద్రభోగంబు ధిక్కరింప
కిసలయపాణి, నీకెమ్మోవిచాలదే
నయముసఁ బ్రాణదానంబు సేయ
నాతి, నీపొందు చాలదే నాకు నిపుడు
నంచితానందసౌఖ్యంబు లందఁజేయ
నితరకృత్యంబు లెవ్వియు నేల నాకు
నిన్నుఁ జూచుట చాలదే నెలఁత, యనిన.

క. రమ్యామలహాసా, తగునా
యిమ్ముల నను నెరవుచేసి యిట్లాడంగా
నెమ్మనమును బ్రాణంబును
నిమ్ముగ నీసొమ్ముఁ జేయు టెఱిఁగియు మఱియున్.

ఉ. ఎవ్వరు చూతురో యనక

యెవ్వరు తల్లికి విన్నవింతురో

యెవ్వరు తప్పనాడుదురో

యీవనికంచుఁ దలంక కెంతయుఁ

నువ్వామెలర్పఁ గౌఁగిటను

మల్లాణుని గదియించి యాత్మలో

నెవ్వగమాన మోవిచవి

యిచ్చుచుఁ బుష్పసుగంధి యర్మిలిన్.

చ. చెలి నెడగాఁగ నిల్వుమని

చేరువనున్న లతాగృహంబులో

పలికిని గొంచుఁబోయి తన

ప్రాణవిభుఁ వనదేవతాంగనల్

సలలితమంగళాక్షతలు

చల్లుచు దీవన లిచ్చుభంగి నా

ళులఁ బడుపుష్పకేసరము

లుఁ బికరావము లింపొనర్పఁగన్.

క. గొజ్జగిపూఁబొదరింటను

సజ్జకమగు విరులసెజ్జ సంతస మొదవన్

లజ్జావతి ప్రాణేశ్వరు
హృజ్జనితవినోదకేళి కెంతయుఁ దార్చెన్.

చ. కరమణికంకణక్వణము
కంఠరవంబులు కాంచికానము
త్కరమణికింకిణీధ్వని ప
దద్వయనూపురరావ మింపగా
సురతనవీనతాండవముఁ
జూచి మరుండనునోజ్జ ప్రేయు పెక్
దరువన వేణి వీపునను
దార్కొనె నాట్యపుబొమ్మయో యనన్.

గీ. యువతిసురతవేళ నొప్పెఁ జన్నులకును
మోమునకును నడుమ మురియుసరులు
చంద్రచక్రవాకసమరంబు వారింప
నడ్డగించు తారకాళి యనఁగ.

చ. అనువుల నైనదప్పు లధ
రామృతపూరముచేత నార్చుచుఁ
గినుకలు నింపులుం బెరుఁగఁ
గ్రిందటమీఁదటలై యథేచ్ఛలక్

దనియక యింతియుం బతియుఁ
దర్పక కేళి సుఖించి రర్మిలిఁ
ఎనుబదినాల్గుబంధముల
నించుకయించుకఁ వేడ్కఁజూపుచున్.

సీ. అంగుష్ఠమఱకాలు నధరమండయుఁబిక్క
చిఱుదోడయును గటి చెలఁగునాభి
చనుముక్కు వక్షంబు నునుగళంబును జెక్కు
నెమ్మోవి కనురెప్ప నెరులు శిరము
శుక్లపక్షంబున సొరిదిమై నెక్కించి
బహుళపక్షంబునఁ బరగ దించి
పెనఁచి పట్టియు నొత్తి చెనకి రాఁ జికిలించి
కదిమియు నలమియుఁ గరఁచి నొక్కి
త్రిప్పి యాని మోవి తీసియు వేసియు
ననఁగఁ బరగుచున్నయతిరహస్య
మదనతంత్రవిధుల మానినిఁ జొక్కించి
మలహాణుండుచొక్కె మక్కువలర.

గీ. గండభేరుండపక్షిసంగతి దలిర్ప
నిజేయఁ బెనఁకువ సందొకయింత లేక

మేనులొక్కటియై మోహము కొనసాఁగ
నలసి నిద్రించి రింతియు నవ్విభుండు.

ఉ. పల్లవపాణికిం బతికి
భావజకేళిపరిశ్రమంబులోఁ
జల్లగఁ జల్లగాడ్పు వెద
చల్లఁదొడంగె రసాలవల్లరీ
తల్లజకేతకీక్రముక
తామరసాంబు పటీరపాటలీ
హల్లకమల్లికావకుళ
హాళినగంధసుగంధవాసనల్.

చ. ఇరువురు నిద్ర మేలుకొని
యించుక సేదలుదేఱి వెండియున్
సురతవినోదకౌతుకము
మూడ్కొలఁ గ్రమ్మఁగఁ జుంబనాదులన్
బరిపరిరంభణంబుల న
వారణఁ దీరనియట్టి కాంక్షలున్
బరిపరిలాగులన్ గలయఁ
బైకొని వేడుకఁ గూడియున్నెడన్

క. వెలినుండి యవ్విలాసిని
తలఁకుచుఁ బఱతెంచి యింతతడ విటునిలువన్
మలహాణా, తగునా యనుటయు
వెలఁదుకయును దాను నచట వీడ్కొనియంతన్.

క. అడుగిడుచు మగుడిచూచుచు
నడు గామడగాఁగనలసి యటఁ ద్రొక్కిలుచున్
వడి, నీళ్ల కెదురు నడిచిన
వడువున నెడఁబాసి చనిరి వనితయుఁ బతియున్.

వ. ఇట్లిరువురు నిజనివాసంబులకుం జని తమ కలయుతెఱం గెరికిఁ దెలివిపడకుండునట్లుగా మజ్జన భోజనంబులు దీర్చి యెప్పటియట్ల యుండి రంత.

ఉ. గందపుబొట్టు వీడియముఁ
గచ్చులపాగయుఁ గావిదుప్పటిన్
సందులఁ బూసలున్ జెవుల
చాటున నీలపుదంటపోగులున్
కందినయట్టి వెండిమొల
కట్టును నీలపుటుంగరంబులున్

బొందవు కిఱ్ఱుచెప్పులును
బొల్పెసఁగన్ ధనదత్తుఁ డెంతయున్.

క. కోమటిజాణలు కొందఱు
వేమాఱును బాడుకొనుచు వెనువెంటను రాఁ
బ్రేమమున నరిగెఁ బిల్లల
తో ముదిపందియునుబోలె దుస్సహలీలన్.

ఉ. వచ్చినకూర్మియల్లునికి
వంచన లేక నివాళు లిచ్చి లో
నచ్చెరువున్ ముదంబుఁదోలు
కాడఁగ గొజ్జఁగినీట బాదముల్
మచ్చిక దూతిక ల్గడుగ
మన్ననదోపఁగ మేల్మిపీఠముల్
మెచ్చఁగనుంచి యందఱస
మేళముతోఁ బ్రియమారఁ జూచుచున్.

గీ. కప్పురపువీడియంబును గైరవల్లు
పరిమళంబులు గంధపుష్పములు నొసఁగి
వదన మించుకయెత్తి యమ్మదన సేన
పలికె ధనదత్తుతోడ నుత్కలిక మెసఁగ.

క. ఏకోర్కులు మదిఁ గోరితి
మాకోర్కెలె కన్నదనియ నంపితి వకటా,
నీకుఁ బ్రతి యిఁక నేఁడీ
మాకుఁ దె........................

ఉ. ఇచ్చితిఁ బుష్పగంధిఁ దర
 ళేక్షణఁ జక్కని పుష్పకోమలిన్
బచ్చనివిల్తుకేళి నిఁకఁ
 బాయకకూడి సుఖింతుగాక పెం
పచ్చపడంగఁ బౌరజను
 లందఱు నచ్చెరువందఁ గోరికల్
పెచ్చుగ నెచ్చరింప మదిఁ
 బేర్చి యఖండిత వైభవోన్నతిన్.

సీ. పగడంపుఁగంబాల పచ్చటోవరియును
 నపరంజికాళంజి యలరుఁ బాన్పు
బంగారుసకినెల పట్టెమంచంబును
 వజ్రాల నునుజాలవల్లికయును
కుంకుమతలగడ గొజ్జంగిపూఁదెఱల్
 తరమైన చంద్రకాంతంపుగిండి

చాసీతిరతముల సవరనిమేల్కట్లు
దీపించుమాణిక్యదీపకళిక
సౌసగఁ గస్తూరివేది కప్పురపుసురటి
నిలువుటద్దంబు రత్నంపు నెత్తపలుక
తళుకు దంతపుఁబావలు కలికిచిలుక
గలిగి యొప్పారుచవికలోఁగలికి నపుడు.

క. అల్లుం గుఱాతుం బదఁపని
యల్లనఁ దత్పరిజనంబు నంపుచుఁ బలికెన్
మెల్లనఁ జల్లనిమాటలు
నుల్లము రంజిల్లఁ గపటనాయును పట్రిల్లన్.

రసికులరు మీర లన్నిట
పసినిసు విది యెఱుఁగఁజెప్పి పనిగొనుఁ డేమే
విసువక తుమ్మెద యరవిరి
కసుగందకయుండ రసముఁ గైకొనుభంగిన్.

వ.........యతనిం జవికలోఁపలికిం బొమ్మని విలా
సిని భానుమతి మొదలైన చెలికత్తియలం
గూర్చి పుష్పగంధినుండుమని మదనసేన
యభ్యంతరగృహంబునకుం జనియె నంత.

క. పెనుగంబంబున కేనుం
గును దార్చినరీతి తాయి గుడిమీఁదికి నో
య్యన నడుపు భంగి సకియలు
వనితామణి.........వైశ్యునికడకున్.

క. చని వాని పట్టెమంచము
కనునసం గూర్చుండి లోనఁ గుందుచుఁ జెలులిం
బనులనెపంబున నొయ్యనఁ
గనుసన్నలఁ జీరుకొనుచుఁ గనలుచు నంతన్.

ఉ. చూచెను వాని నయ్యబల
చూపుల వాకొలుపం బిశాచముం
జూచినయట్లు మర్కటముఁ
జూచినపోలిక గొల్లకేతనిం
జూచిన..........ముఁ
జూచినకైవడి దుర్నిమిత్తముల్
చూచినలీల హేయమును
జూచినమాడ్కిని జూచి రోయుచున్.

చ. కటకట! పార్వతీరమణా,
కంతుమదాపహా, భక్తలోల, నీ

హృదయంబు విన్నవోవుచు
నెదవడియున్నాఁడ వింత యేటికి ననినన్.

క. తలిదండ్రులు నిను నేమేఁ
బలికిరొ? పురిజనులు......యెడఁగ
గలిగెనొ నీరసమేనియు
నలపుష్పసుగంధి నేమమైయున్నదియో?

క. కనుఁగొనము మూఁడునాలుగు
దినములనుండియును జదువఁదీఁడదొ వేత్తే
పని యేమేనియుఁ గలిగెనొ
వనిత న్నినుఁగూడి చదువవల దన్నదియో?

క. గుణవంతుఁడ వన్నింటను
గణనకు నెక్కితివి రూపకలితుఁడవు సుధీ
......................భూ
షణుఁడవు మద్భక్తినిధివి చనునే యనినన్.

క. ఏ నేరము నెవ్వారిమెడఁ
గానము గురునాథ, నీదు కారుణ్యముచే
నీ నిఖిలము ననుకూలమె
యూనెలఁతుక యుండుఁగాన మాపకృతి యెందున్.

వ. అని మలహాణుండు సుశీలు మొగంబుఁ జూచిన
నతం డిట్లనియె:

చ. మలహాణ పుష్పగంధులు క్ర
మంబునఁ గూడి చరింప భూ జనుల్
కలయవి లేనివిఁ బలుకఁ
గా విని యందఱుఁ జాల దూఱి యా
పెలఁదుకతల్లి యల్గి యిలు
వెళ్లఁగనీయక యొక్క వైశ్యునిన్
గలిగినవానిఁ గూడుకొని
కన్నెఱికంబున కుంచె నచ్చెలిన్.

క. అది కారణముగ మలహాణు
హృదయము విహ్వలతఁ జెందియిట్లయ్యెనన
మదిఁ గంది పల్కె నాయన
ముదితలుగారోటు దుఃఖమూలములనుచున్.

సీ. పణ్యాంగనారతిఁ బాయకుండుటఁ జేసి
మధుపానగోష్ఠికి మనసుపెట్టు
మధుపానసుఖముచే మరగి మాంసమునకై
వేఁటపైఁ జిత్తంబు విడియఁజేయు

వేటపైఁ జిత్తంబు విడియ ధూర్తులతోడ
నర్థాశ జూదంబు లాడఁజొచ్చు
ననిశంబు జూదంబు లాడుచుఁ దనయిచ్చఁ
దోడ్తోన చేయును దుర్వ్యయంబు
దుర్వ్యయుండయి పరుసంబుదోనరఁ బలుకు
పలికి యంతటఁ బరదండనలకుఁ జొచ్చుఁ
గాన వ్యసనంబునకు నాదికారణంబు
తలఁచి చూడంగ వారకాంతారతంబు.

*　*　*　*　*

క. నడవగవలెఁ దగునడవడిఁ
దడయక సంసారియైనఁ; దానటుగాఁడేఁ
బడిసెట్లనె కూడగవలెఁ
గడగానక వేశ్యలిండ్లఁ గడతేరుటకున్.

*　*　*　*　*

క. సురపతియును జందురుఁడును
బరకాంతలఁగోరికాదె పనిచెడి దోషా
కరులై యపకీర్తులఁ బడి
వరుసలుచెడి రందు రెల్లవారలు నవ్వన్.

చ. అరయఁగమానహానిధన,
హాని సమంచితకీర్తి హానియున్
బరమవివేకహానియును
బాంధవహానియుఁ బ్రాణహానియున్
సురుచిరపుణ్య హానియును,
జొప్పడునెప్పుడుఁ దప్పకుండఁగా
బరసతిఁగోరువారలకుఁ
బల్మఱునెంతటివారికేనియున్.

క. పరనారీసంగమసుఖ
మరనిముసము పరధనాపహారణమున నిజో
దరపూర్తి గొన్నిదినములు
నరునకుఁ గల్పోపభోగనరకము దీనన్.

క. తొత్తులఁ దగిలినవారికి
నెత్తుచెడున్ శ్రీలుచెంద వేకాలంబున్
హత్తదు మోక్షము మఱి వి
చ్ఛిత్తులగున్ మంత్రతంత్రసిద్ధులు మిగులన్.

చ. మునివరుఁడైన శేపకడ
ముండమొకం బొకయింత చూచినన్

మునుఁగును బాతకంబులను
　　ముట్టినమాత్రన పోవుఁ బుణ్యముల్
పనివడి దానియూర్పు పయిఁ
　　బాఱిన నాయువణంగు దానికా
ల్గనఁగ నొకింతదాఁకినను
　　గాంచును జెట్ట సురేంద్రుఁడేనియున్.

క. ఎన్నివ్రతంబులు సల్పిన
నెన్నియుపాసంబు లున్న నిలఁ దీర్థంబుల్
మెన్నేనాడినఁ గానీ
కన్నను దోషంబు విధవఁ గలలో నైనన్.

క. తోషింప నిజకుటుంబముఁ
బోషించుచు నతిథిపూజఁ బూన్చుచు గరుణా
న్వేషుండగు పుణ్యంబున
కీషన్మాత్రంబు సరిమె యెన్నేఁ గ్రతువుల్.

క. కులపతి శిశువులుఁ దానుఁ
దలమొలకును లేక నలిగి దైన్యపడంగాఁ
దలఁపకయుండినదోషము
కులకోటుల నరకమునను గొని మునిఁగించున్.

తావలవకున్న సౌఖ్యం
బేవలనను లేదు వలచెనే దుఃఖంబౌ
కావున నన్యస్త్రీరతి
యీ వసుమతిఁగూడదందు రెఱిఁగినజాణల్.

పగటి నుపవాసదినములఁ బర్వతిథుల
సంధ్యలను గాదు రతిసల్ప సజ్జనులకుఁ
బాయు నాయువు పగటిచేభంగమొందుఁ
దలఁగు సంపద దుష్టసంతతిజనించు.

అతిసురతము రోగప్రద
మతిమోహము సకలహానియగు నీరెండున్
కతిపయదినముల నరునికి
నతికష్టముఁ జేయునందు రాయుర్వేదుల్.

అనుసమయంబున భద్రదత్త కూచిమార పాం
చాలాదులు, విటవిదూషకవేశ్యానాగరకాదు
లుఁ జనుదెంచినఁ గూర్చుండుమని విద్యానిధి
పాంచాలునింజూచి మదనతంత్రంబులు మీ
రెఱుంగనివిలేవు; స్త్రీపురుషులకు జాతిలక్షణం

బును, దదీయానుకూలనిర్ణయంబులును నె
఍ంగింపుమనిన నతం డిట్లనియె.

సీ. మొదలఁ గళాస్థానములు దృష్టతిథులును
జాతిభేదంబులు సత్త్వములును
ద్రవనిర్ణయంబులు బంధవిశేషచాతురి
దతియుఁగాలము వయోధర్మములును
నెఱతనంబులును యోనిప్రమాణంబులు
వలపులొల్లములునుగలయు తెఱఁగు
నింపులు ననురాగహేతువుల్ పరిరంభ
ణము లుత్తమాధమనాయకులును
మదనపంచాంగమును యంత్ర మంత్రతంత్ర
విధులు వశ్యౌషధక్రియల్ వెరవులెఱిఁగి
కలసికేనియుఁ గూరిమి నిలుచు టరిది
వారిజాక్షుల గెల్వ నెవ్వరికి వశము?

వ. అయినను నే నెఱింగిన తెఱంగున విన్నవించెద
నాకర్ణింపుము.

సీ. తనువుమార్దవమును మనసుచాంచల్యంబు
తనివిదీఱమియుఁ జిత్తినికి నమరు

ఘనకుచద్వంద్వంబు కఠినాంగకములును
దృఢమగురతియు హస్తినికి నమరు
ఇఱిగుబ్బచన్నులు నిఱుపేదకౌనును
గినుకయు నరయ శంఖినికిఁ దొరయు
సరసంపుఁజేఁతలు చతురసంభాషణల్
మృదువర్తనములు పద్మినికిఁ మెఱయు
మధువువాసనయును గరిమదముకంపు
నింపుగంధంబు వికచపద్మంపుఁదావి
వలచు వలరసమలరు పల్వురుసతోడ
నంద్రు కామకళావేదు లఖిలవంద్య!

సీ. కన్నులు ద్రిప్పుచు వన్నెలు పచరించు
చూపుఁ జూపుచును భద్రుండు దిరుగు
నెదిరియిం పెఱుఁగక యీవి మొంతేనిచ్చి
తనయిచ్చ నెపుడు దత్తకుఁడు దిరుగు
మందు మంత్రంబులు మాయలు పచరించి
ఖండించి కూచిమారుండు తిరుగు
మనసులు గరఁగించి మర్మజ్ఞుఁడై రతిఁ
వేలించు సతులఁ బాంచాలుఁ డెపుడు

భర్త్రరుఁడు సూని చిత్తినిర్వాణవిధుఁడు
హస్తినికి కర్త్రరుఁడు మనోహరుఁడు మగఁడు
కూఁచిమారుఁడు శంభుని కూర్చి ప్రియుఁడుఁ
జూఁడ బద్ధుని మున్నుఁ బాంచాలుఁ డపుడు.

౪. ఆర్యావృత్తము భర్తృహరివిరచితము
చిత్తాం బాంచాలుకీతిఁ ప్రియాం స్త్రీ
హారిగ కర్త్రరుగతి జన
రాగాసక్తిఁ గూఁచిమారరచనల మగనయున్.

సీ. నరదారాసక్తుఁడైన నతి యానుకూలుఁడు
తనకుఁ దక్కుఁ బెక్కులైనఁ జాతి తానుఁ
నమ్మ నిత్య సంపూర్ణ సరిగాఁ జరింపుచు
సరసాత్మ యుయ్యెఁ గీతము ద్విత్వ
విరుఁదు నిత్యయుక్తి సుకీర్తి సద్గుణమణుఁడు
మాతనిసరుఁడు చేమర్దరుఁడు
నాగరగుఁడు నీ స్త్రీగమనాసక్తి
యోగసిద్ధుఁడు సనాతనకారి
యిరుఁడు సాదియై కేవలుఁడు దక్షుఁ
డనురభూషణ జనారిక చాతుర్యుఁడు

సతులఁ బతులను గూర్చ సంచార నిపుణ
తిరుగు నే పనులకును దూతిక ధరిత్రి.

సీ. బాలయయ్యును గళాప్రౌఢి చూపువిదగ్ధ
యొకపాటియొుకమై నుండు మధ్య
యౌవనంబున నుండి యతిమూఢ యగుముగ్ధ
పరుషంబులాడును పటుఁతి పరుష
అంకైన గరఁగెడునంగనామణిశ్లథ
ఘనయనుసతి యతికఠినగాత్రి
యలిగి కీడ్పడకుండునట్టికోమలి ధీర
పతిభక్తిగలిగినసతి స్వకీయ
జార పరకీయయనియెడు చపలనేత్రి
విత్తమంతయు లోఁగొని వెడలఁద్రోయు
*　*　*　*　*
వారకాంతాలలామసాధారణాఖ్య.

సీ. ఆచారధీసుగుణాన్విత మునిసత్వ
నలి నిద్దురమె కోరు నాగసత్వ
భూతసత్వయు నెందుఁ బొందదు సంతుష్టి
జడమలినాంగి పిశాచసత్వ
గంధర్వసత్వ చక్కనిది పాడఁగ నేర్చుఁ
దలఁక దేవులకు దైత్యసత్వ

శృంగారవతి కోమలాంగి కిన్నరసత్వ
యధిపుఁ బోషించును యక్షసత్వ
జడతతో నుంపు సతి విప్రజాతి దరయ
నధికరాజస నృపజాతి యగులతాంగి
విసుగు గను వైశ్యజాతి సాధ్వీలలామ
చతురయగు నన్నిటను శూద్రజాతిలలన.

సీ. స్వాధీనపతిక నిజాధీశు వశునిగా
మెలుపంగ నేర్చిన మీననయన
వాసకసజ్జిక వరుని రాకకు మేను
నిల్లు శృంగారించు నిందువదన
పరకాంతఁగలసిన పతిచిహ్నములు జూచి
వగచు ఖండితయను వనజగంధి
రమణుండు వేళకు రాకున్నఁ బొగిలెడు
నది విరహోత్కంఠయను లతాంగి
యొరలుఁ బ్రోషిత ధవుఁ డెడయున్న పతికి
నలరుఁ గలహాంతరిత నాథు నలిగి త్రోచి
వేగుఁ బతి నిచ్చఁగానక విప్రలబ్ధ
మఱవ కభిసారికాఖ్య ప్రమ్మరును నిచ్చ.

* * * * *

క. ఏటికి మంపులు మాయలు
నేటికి ద్రవ్యంబు జాతు లింతులమనసుల్
నాటుకొనవిభుఁడు చల్లని
మాటలఁ గరఁగించి కలయు మతమదియైనన్.

క. మన సెఱిఁగి బాహ్యరతులను
బెనుపుచు జోఁకోర్చియింపు బెరయఁగ నెపుడున్
దనసుఖము దలఁపకుండెడు
మనుజునిఁ బాయంగఁగలరె మగువలు జగతిన్.

సీ. మృదుమార్గమునఁ గాదె కొదలేక గాడ్పులు
చోరరాని చోటులఁ జొచ్చి విడుచు
మృదుమార్గమునఁ గాదె నదనదీజలములు
కొండలఁ బెగఁబాఱి కృంగఁజేయు
మృదుమార్గమునఁ గాదె యద నెఱింగి మిళింద
మలరుల తేనియ లపహరించు
మృదుమార్గమున గాదె యదిచంద్రచంద్రిక
మేలైనపటికంపుఱాలు గరఁచుఁ
గాన మృదురీతి మెలఁగెడు మానవుండు
అంగనాచిత్తవృత్తుల లొంగఁగొనును

నఖిలకార్యంబులును వానిహాస్తగతము
లెన్నిచూచిన సంశయ మింత లేదు.

వ. అని పాంచాలుండు పలికినఁ గూచిమారుం
డిట్లనియె.

క. ఒడ లలయించుక యూరక
బడలంగా నేమి తమకుఁ బ్రాభవమయ్యెఁ
గెడగూడి సతులమాయలు
నుడుగక లోఁబడఁగఁ జేయుటుచితముదలఁపన్.

క. తిలకంబు వాలు మందును
దలముడి బొసటముబోలు తప్పులు నేర్పుల్
గలమావటీని విధమున
జెలఁగ కమటి వారసతులఁ జెనకఁగ వశమే.

సీ. అడవులఁజరియించు హరిణశాబకములు
మరపినఁ దిరుగవే నరులవెంట
నెట్టనవాకట్టి పెట్టెలఁబెట్టిన
నుండవే ఘోరవిషోరగములు
వెరవున నోయ్యనఁ గఱపినపలుకులు
పలుకవే పక్షులు ప్రతిభతోడ

యంత్రక్రియాయుక్తి నందంద జనులకు
జ్వలతప్తలోహముల్ చల్లగావె
తారెఱుంగకున్నఁ దగవౌనె మందులు
మంత్రములును సురతమాయ లౌట
వనితలకును లేవె వశ్యౌషధక్రియల్
విటులు వలెనటంచు వెదకిరేని.

వ. ఆమాటలకు భద్రకుండిట్లనియె.

కం. సుడిగొనెడు నోటిముఱికియు
నుడుగక బలుగాలు వలచునోడలుంగల[illegible]
బడుగును గనుఁగొని నంతనె
పొఁడకట్టక వెఱచిపోవు భూతములైనన్.

క. గరగరనై యెల్లప్పుడుఁ
బరిమళముల గ్రోఁకయగుచుఁ బైవం[illegible]
నరవిరి బాగునఁ దిరిగెడు
బురుషులఁ బాయంగఁగలరె పొలఁతులుజగతిన్.

క. తలవలువలు పులుమాయక
మెలమిమెయి న్నాఁడునాఁటి కిగురొత్తంగా

మెలగెడుపురుషునిఁ జూచిన
నిలుచుకయాదృష్టి మెట్టి నెలఁతుక కైనన్.

గీ. చిప్పగుణము విడిచి చిలుకెట్టుతరితీపు
గానిపించుగాలగాని రీతి
తెరవతలఁపు మచ్చు మెఱఁగి యల్లనఁ దీయ
నేరకున్న యతఁడు నీరసుండు.

వ. కావునఁ గూరిమిసతులకు నలంకారంబు మూ
లంబని భద్రుండు పల్కుటయు దత్తకుం డిట్ల
నియె.

గీ. రమణి దనయిచ్చఁ గలయు టెంతయును లెస్స
దాన సౌఖ్యంబుఁ దలఁచుట గాని త్రోవ
చెఱకు నలినలిగాఁగను గొఱికి రసము
క్రోలుజాడల వెలయింపఁ గోర్కు లలరు.

క. వదనమున నమృతరసమును
హృదయంబునవిషమునునిచె నింతులకు నజుం
డదిగాదె యధర మానుచు
హృదయము తాడన మొనర్తు రెఱఁగినజాణల్.

క. ఉల్లివలెఁ బెక్కుపొరలై
నల్లివలెన్ నిద్రఁజెఱచి నమ్మిన దాఁకన్
బల్లివలెఁ గాళ్లఁ బెనఁగుచు
వెల్లివలెన్ గడవఁబాఱు వేశ్య ధరిత్రిన్.

గీ. రణములో దేజినెక్కుడు రౌతుఁబోలి
యతివ మఱుపోరఁ బెల్లార్చి యంటప్రేసి
కలయనేర్చిన గోర్కులు గలయుఁదాఁక
యూరకేలబ్బు మదనసాయుజ్యపదవి.

క. కూరిమి దన మదిఁ గలిగిన
నేరము లెంచంగవలదు నెలఁతలవలనన్
తోరవు దిరిసెనపూనెన్
సారపు దేనియలు తేలు చవిగొను నెడలన్.

క. ధన మీయవలయుఁ దొలిఁ దొలి
జన మీయఁగవలయుఁబిదప సరసులు ధరలో
ధనమును జనవును వెలిగా
వనితల లోఁగొనఁగ వశమె వనజజుకైనన్.

క. లోభాత్ము నొల్లరతివలు
లోభాత్మునిఁ జేరరెందు లోకులుధరలో

లోభాత్ముఁ డుడుగు ధర్మము
లోభం బపకీర్తి నరుని లోఁబడఁ జేయున్.

క. ఆకుల వ్రాఁతలు నమ్మక
కోకలు రూకలును వెలిగఁ గూర్తు రటంచున్
గీకలకు వచ్చువిటుగని
కూకులువ(న)త్తులునుగో వెగొంతులమననుల్.

వ. అని దత్తకుండు పలికిన విటుం డిట్లనియె.

క. కులసతి సంతానార్థము
నిల దాసీసంగమంబు హీనము పరకాం
తలు హానియనుచుఁ గాదే
వెలయాండ్రస్సృజించె నజుఁడు విశ్వములోనన్.

క. వెఱ పుడిగి యిచ్చవచ్చిన
తెఱఁగునఁ గలయంగవచ్చు ధ్మతి వారస్త్రీ
చెఱకు నడు మనిన నందున్
గొఱఁత మొయఁదియనుభవించుగుణగణ్యులకున్.

క. దివిజులకును రంభాదులు
భువిజనులకు వారసతులు భోగాస్పద లీ

యువిదలఁ గూడెడిభాగ్యము
లవిరళపుణ్యులకుఁగాక యబ్బునె తెలియన్.

చ. క్రతువులు చేసి యాగమని
కాయము లభ్యసనం బొనర్చి సు
వ్రతులగు భూసురోత్తముల
వారితనిర్జరకామినీకుచో
న్నతపరిరంభసౌఖ్యముల
నాసల నీనెడివారకామినీ
రతిఁ ద్యజియించువారలు తి
రస్కృతు లెన్నఁగ ముజ్జగంబులన్.

క. కలయికము లెఱిఁగి విటులం
గలయుచు ధనమానమిగులగలుఁగకఘనులన్
ఖలులన్ సరిగాఁ జూడక
మెలఁగెడు వారాంగనలనుమెచ్చఁగవలయున్.

క. అని విటుఁ డాడిన మాటకుఁ
గనలుచు నాగరకుడనిమోఁగటకట నేఁడీ
వినరానిమాట నీచే
వినవలసెఁ బీనులందు వీఱిఁడి భంగిన్.

క. వాసి చెడుదాసివలనన్
గాసును వీసంబు వేశ్యకతమునఁ బోవున్
దోసంబు విధవ పరసతి
యేసుఖకారిణి యటంచు నింద్రుం డనఁడా.

క. మగనికి వెలివక యింటికిఁ
దగఁదానేకర్తయగుచుఁ దత్పరవృత్తిన్
వగగలదై వెలిఁదిరిగెడు
మగువం గెడగూడువాఁడు మదనుఁడు గాఁడే.

క. విను వింతలైనసౌఖ్యము
లనుబొందుచు నెపుడు వేడ్కలనుదనియుచుఁదా
ననువరియై పను లెడపుచుఁ
గని తిరిగిన నేమిప్రాప్తి కామ్యార్థంబుల్.

వ. అనిన విదూషకుం డిట్లనియె.

గీ. తొత్తువలనఁబోవు దొరతనం బంతయు
వేశ్యవలన నర్థవితతి యణఁగుఁ
బరవధూటివలనఁ బ్రాణంబు పై వచ్చు
విధవఁబొంద మేలు విరహులకును.

* * * * *

గీ. అనిన నడ్డగించి యానో విదూషక,
తగును మెచ్చ నీకుఁ దగినవారి
దొరవు చాలుఁజాలు దొలఁగుమంచు నదల్చు
కొనుచు పీఠమర్దకుండు పలికె.

క. వాసికిని వేశ్యఁబొందిన
గాసులు చేదిగును సుగతి గలుగక పోవుఁ
మీసాలమీఁది తేనియ
దాసియకా కితరజనులఁ దలఁపఁగ నేలా.

క. వీడియు మడుగదు గుద్దుల
కోడదు గాఢంపురతుల కులుకదు కలలోఁ
జూడదు గరగరికలు మఱి
యీడా దాసికిని జగతి నేకామినులున్.

క. కాసులు బెమ్మని యడుగదు
చేసన్నలనచ్చు రతికిఁ జేరగ నెపుడున్
మూసిన ముత్తెముఁ బోలెడి
దాసి నుదాసీన మాడఁదగ దెవ్వరికిన్.

వ. అని పీఠమర్దకుండు పలికినపలుకలకు సుశీలుం
డిట్లనియె.

క. శ్వేతాదులు కైవల్యం
బాతతమతిఁగనిరి వేశ్యలందునె కాదా
జాతియు నీతియుఁ గలిగిన
యాతెఱవలపొందువలన హానియుగలదే.

వ. అనిన విని మల్హాణుం డక్కథ యెఱింగింపు మనిన.

మ. సరసౌదార్యవినిర్జితామరగవీ
సంతానచింతామణీ
వరపాథోధిశశాంక శాంకరపద
ద్వంద్వార్చనాసంతతా
దరసంవర్ధితగోత్ర గోత్రరిపుసా
ధారణ్యసంపూర్ణభా
సురభోగాస్పదశోభ శోభనమహా
చుండిస్థలగ్రామణీ.

క. జంభాహితవరకుంభవి
జృంభితదోర్దండసత్త్వసింధుగభీరా
శంభుపదపద్మలీలా
బంభరసోమాంబికాతపఃఫలరూపా!

మాలిని

విమతజనవిఘాలా వేదమార్గానుకూలా
శమితసకలదోషా సాధురక్షావిభూషా
హిమకరసమరూపా యిద్ధబాహుప్రతాపా
నముచిమథనభోగా నవ్యపద్మానురాగా.

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్సకలసుకవిమిత్ర సోమయామాత్య
పుత్త్ర సరసకవితాధుర్య యెఱ్ఱయనామధేయ
ప్రణీతంబైన మలహణచరిత్రం
బను మహాప్రబంధంబునందు,
ద్వితీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీః

శృంగార మల్హణచరిత్ర

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీరంగధామమంగళ
కారణకరహాటలాటకర్ణాటకగాం
ధారనరనాథకృతస
త్కారగుణౌన్నత్య చుండికాశామాత్యా.

వ. అవధరింపుము సుశీలుండు మల్హణునకి ట్లనియె.

సీ. అవని నవంతికయను పట్టణంబున
వెలయ శ్వేతుండను విప్రుఁ డొకఁడు
తలిదండ్రిమాట వీనులఁ జేర్పఁ డెన్నఁడు
గురులయానతి యన్నఁ బరుస నౌను
బాంధవులన్నను బరిహాసములు సేయు
విద్వాంసు లన్నను వెక్కిరించు

పెద్దలఁ గన్నను బ్రేమముల్ పల్కును
మహానులఁ బొడగన్న మండిపడును
దైవతాంతర మన్నను దప్ప నాడు
జపతపంబులు దలఁచినఁ జప్పరించు
క్రతువులన్నను మాటకె కల్లలాడు
నతిథులన్నను మండుచు నడిచిపడును.

సీ. దరిబేసులన్నను దద్దయుఁ గొనియాడు
జైనులగన్నను సంతసిల్లుఁ
గుచ్చితకాండ్రన్న గొండాటములు సేయుఁ
బాషండులన్నను బరిణమించు
మాతంగు లన్నను మఱిచేరరమ్మనుఁ
బలుగాకు లన్నను భక్తిసేయు
భాండికులన్నను బాయఁ డేప్రొద్దును
గుండగోళకులన్నఁ గుస్తరించు
జారచోరులఁగన్నను సంతసిల్లుఁ
గట్టుపోతులఁ బొడగన్నఁ గౌఁగిలించు
నేభ్యరాసులఁ బొడగన్న నిచ్ఛగించు
దూషకుల గన్నఁ దెగఁబాసి తొలగఁ డెపుడు.

చ. వెలితలబుట్టుమందులిడ
    వేదుఱుబెట్టును జూదమాడ ని
చ్చలు చని జూదకట్ట కడ
    సారెకు నొడ్డున కోడిపోరు లే
బలితపుటాటకైనఁ బయి
    పందెము పెట్టును జాగిలంబులుఁ గా
వలలు ఘటించి వేఁటసని
    వంచనలేక వధించు జీవులన్.

గీ. కుడువఁగూర్చుండి యప్పు డాకూటికడను
జందె మొకచేతఁ బట్టుక సంధ్యవార్చుఁ
గాళ్లుచేతులు నెన్నఁడుఁ గడుగుకొనఁడు
విడుచుఁ గాల్మడి నిలుచుండి నడచినడచి.

సీ. మరపిసన్న్యాసుల మాచకమ్మలఁగూర్చి
    తలవరులకుఁ జెప్పి దండుగోర్చు
తివిరికొత్తములొద్దఁ దీర్ఘవాసుల నిల్పి
    పరిహాసములు చేసి బంధుసేయు
వెస దిగంబరులకు వీర్యంబు గల్పించి
    సంతలఁగదియించు సాధుఁబోలి

పరచుటెల్లాంధ్రను బైకొని భ్రమయించుఁ
దనుఁదానె భ్రమయించి ధనము దివియు
మెఱసిపో నింటివారల మేలుకొల్పి
తవిలి దొంగలచేతికి దాళ్లనిచ్చి
రూఢిఁదాతను గొంతిగొట్లాడఁ బెట్టి
నిక్కి తననీడఁ దనుఁదానె వెక్కిరించు.

సీ. పాంచరాత్రికమన్నఁ బాడును దిరునామ
మరిగూడుకొని యడియఁడ నటంచు
బంతిపబ్బమటన్న బరువెత్తి బూడిదె
పెంటెకట్టులు చాలఁ బెట్టుకొనును
కాకొల్లి పరసన్నఁ గదలును నెదురుగాఁ
దలవిరఁబోసుకొ దాటుకొనుచు
శివసత్తి చెమ్మన్న గవుదలు మెడనిండఁ
బూతచెందిరమును బూసి వెడలు
చెలఁగి రాజులతంతన్న చిమ్మటరుగు
బడుచుగల పాటఁబాడుచుఁ బాత్రలాడు
బొలుచు షడ్దర్శనంబుల పూతకోక
యనఁగఁ జరియించుచుండె నయ్యావనిసురుడు.

సీ. వలను మీఱంగఁ జంద్రవంకతోఁ దిరు నామ
పెట్టి గంధపుగీరుబొట్టమర్చి
నడుమ విభూతి నిండఁగఁ బూసి యాలోన
జుక్కబొట్టును దిరుచూర్ణమునిచి
చిగురుగోళ్లను జాఱు సిగ నిక్కఁగావేసి
కదలిపూఁజేకులు గానఁ జెరివి
నెఱికదుప్పటి కొంగు నేలజీరఁగఁ గప్పి
వెలిదూలగోణాము వెళ్లనిడిచి
కప్పువెట్టిన మునిసంజ్ఞ కడలుఁ విడెముఁ
జప్పరింపుచు బెదవులు సందుకొల్పి
గిరుకు సంబువు కాళ్లను నొఱయ మెఱయ
నిక్కుచును నీల్గుచును వట్టినీటుకాఁడ.

సీ. జంతలఁగనుఁగొన్న సరసంబులాడుచుఁ
జెడిపెలఁగనుఁగొన్నఁ జేరఁజనుచు
ఖాండీరులనుగన్నఁ బ్రాణంబుఁలొసఁగుచు
దాసకాంద్రనుగన్న నాసపడుచు
దేబెలఁ గనుఁగొన్న దాబల్మిఁ జూపుచు
దాసికత్తెలగన్నఁ దారసిలుచు

దాసిజనముఁగన్నఁ దకపికల్ వెట్టుచు
ద్రాగుఁబోతులఁగన్నఁ దనిసినగుచు
జారులను గన్నఁ జప్పట్లు చఱచుకొనుచు
వేశ్యలను గన్న మోములు వ్రేలఁబడుచు
బందెతలఁగన్నఁ గదలక యుండగొనుచు
వింతయునుగన్న దూరంబు వేగజనుచు.

క. మరగి కడునప్పురంబునఁ
దిరుగుచుఁ బెనులెస్స దేశద్రిమ్మరి యనఁగా
బరికించి యెల్లచోటుల
వెరవారగ వెట్టివేసి విరిసినపిదపన్.

క. విటతాటకియను లంజెయు
నటలంబడి సొక్కి సొక్కి నదమదమై తా
నటునిటుఁ బోవను జాలక
చిటిముడిచేఁ గాసులెల్ల చెల్లఁగఁ గొఱకెన్.

క. శతవర్షంబులు వెళ్లిన
యతికష్టపు జంతుగాన నదియుక్ వానిక్
గతిచెడి నవ్వక పిలువఁగ
బతిచెడియయ్యింతిపొందుఁబాయకయతఁడున్.

చ. మునుకొని పట్టుగోఁట్రియల
మ్రుచ్చిలి రాత్రులఁ దెచ్చియిచ్చు నో
య్యనఁ దెరవాటుగొట్టి కల
యర్థము దానికిఁ బెట్టుకావటం
గనలుచు రేయునుం బగలుఁ
గట్టెలు నీళ్లను మోచు పారునే
పనులకుఁ దానె పంచఁగల
పాటులనుంబడు నెల్లభంగులన్.

చ. తటతట దంతకాండములు
దాఁకఁగఁ బ్రక్కలు వీపు వంపఁగా
జొటజొట నీళ్లుముక్కులను
జూడ్కులఁ గ్రమ్మఁగఁ గాళ్లఁ జేతులన్
చుటచుట గోరబోర నెటు
చూచినఁ దానగు శీతవేళలన్
దుటదుటఁ బొఱుచున్ బనులు
దూఁకొనిచేయును దానికెప్పుడున్.

ఉ. ఎండను భూమి వత్సలయి
యెల్లెడ శేషఫణామణి ద్యుతుల్

గాఁడకరప్రభం బెనుపఁ
జాలి తృణంబు తరుప్రకాండముల్
మండఁగఁ బొట్టయుం దలయు
మాఁడఁగ నిప్పలు చల్లువేసవిన్
కొండల కేఁగి యాకలముఁ
కూరలుఁ గాయలు దెచ్చు దానికిన్.

చ. పిడుగులు వ్రేసి నల్దడల
బ్రేలిపడన్ బెనుగాలి రువ్వనన్
సుడివడఁగొట్ట మేఘములు
జోరున బాములు వ్రేల గట్టిన
ట్లుడుగక మిన్ను దూటుపడె
నో యన బెన్జడివట్టిమోదఁగా
జడియక వానకాలమున
సారెకుఁ జేయును దానికిం బనుల్.

క. తలయొడ లెఱుఁగక యీగతి
వలచికడుం దిరిగి దాని వలఁబడి దానన్
సలుకాల నిలువఁదీఱక
మెలఁగంగా నొక్కనాఁడు మెలఁతుకయంతన్.

క. తలఁకడక యర్ధరాత్రిఁ
బలరఁగ నయ్యన్యమ్మాజ [illegible] డీనా
తలఁప వనప్రదమున [illegible]
దలఁకుచుఁదానున్న నినటదాఁచినమనున్.

గీ. పాటినగరితోఁటపైఁ గానలబన్నుల [illegible]
వారికన్ను [illegible]
కోట వెలుగు [illegible]
విరులు చాలఁ గోసి [illegible].

క. తడవాయె ననుచుఁ గామిని
కదుఁ బెట్టినో యిన్నకేనిఁ గట్టినో [illegible]
వడి నేమిసేతు నింక నని
వడి దప్పకయుండ [illegible].

క. మంకుతనంబున హేయాప్పఁ
బంకములోఁ ద్రొక్కి [illegible]
శంకించి తివియ నోపుచు
శంకరు కర్ణామటంచుఁ [illegible].

వ. చని ముందటం బెట్టిన [illegible]
వుండుట కేమినిమిత్తంబు, అని విప్రజన్మంబున [illegible]

బుట్టిని నిన్నుఁ బావనుని జేసితి కృతఘ్నుండవై మఱచితే యని యదల్చిన నతండును గజగజ వణంకి యిప్యపరాధంబు సహింపుమని పదంబుల కెరఁగిన శిరంబుఁదన్ని విదల్చుకొనుచుఁ గోపావేశంబుననుండె నంత వనపాలురు మేలు కాంచి తలవరుల కెఱిఁగించిన.

క. కొలకొలన పట్టు నేచని
యిలుచుట్టుక వాని దాని యిలచేనికడన్
తలవరుల నిల్పి వారల,
దలిరులును వెచ్చి చూపఁదగునే యనుచున్.

క. ఇలఁ దిట్టుకొంచు మోదుచు
నులుకం గదియంగఁ గనలి యుద్యానములో
పలి కెట్లు వీఁడుచొచ్చెనో
తలఁ కించుక లేక యనిన ధరణీశుండున్.

గీ. చంపవలదు వీంద్ర సర్వస్వమును గొని
విడిచి యిప్పురంబు వెడలఁద్రోయుఁ
డనినఁ దలవరులును నట్ల వారలచేతి
విత్తమెల్లదోఁచి వెడలద్రోయ.

క. అర్థము [illegible]ను గ[illegible]యించి [illegible]ను
నర్థంబును దాఁ గడించుచు న[illegible] [illegible]యాన కు
వ్యర్థంపు ము[illegible] [illegible]హార కై
యర్థమునకుఁ [illegible]గి[illegible]పోగి[illegible]యున్నపుఁడు[illegible]గెన్.

వ. అంత నతండును వస్త్ర[illegible]యోగ[illegible] [illegible]గి
శరీరంబు దొలంగుటయు యమకింకరులు
బలాత్కరించి వానిఁబట్టుకొని పోయి జమునిముం
దటం బెట్టిన బిట్టుమిట్టిపడి యతండును.

గీ. చిత్రగుప్తులఁ బిలిచి [illegible]చనము చేసి
నట్టిదోషంబు లేమేమియున్న వాని
కవిలె వీక్షించి వానిపైఁగస[illegible]చుచు
దేవ వినుమని చెప్పిరి తేటపడఁగ.

సీ. పశుహత్య లన్నను బదునేడు[illegible]షలు
స్త్రీహత్య లన్ననుఁ జెప్ప నరిది
శిశుహత్య లనిన నెంచెదము మే మనరాదు
బ్రహ్మహత్యలు వే లపరిమితములు
నర్బుదంబులు దాటు నటు భ్రూణహత్యలు
చౌర్యవర్తనములు సంఖ్య గడచు

బరదార సత్వముల్ పరికింప మితి లేవు
తక్కుదోషంబులు లెక్క లేవు
కడలి తరంగలైన నుడుగణంబైనను
నిసుకరాసులైన నెంచవచ్చు
వీఁడు చేసినట్టి వివిధపాతకములు
తలఁప బ్రహ్మకైనఁ దరము గాదు.

వ. అనుటయు దండధరుండు మండిపడి వానిం
జూచి నిజకింకరులతో నిట్లనియె.

సీ. పరసతిపై దృష్టిపఱపినఁ కన్నుల
నెఱ్ఱఁగ్రాఁగినయట్టి యినుముఁబోయుఁ
డితరాంగనలయిండ్లఁ కేఁగిన పదముల
నాటుఁడు క్రొవ్వాడి నారసములు
మొనసి యొండులసొమ్ము ముచ్చిలు చేతులఁ
జొనుపుఁడు సూదులు మనిపి నినిపి
యన్యకాంతలచన్ను లానినయురమున
నెత్తుఁడు కరఁగిన యినుపముద్దఁ
జేరి కొండెంబు నొరులకుఁ జెప్పినట్టి
జిహ్వఁగత్తుల నింతింత చీఱి విదుఁడు

నుండి యధాన్యాయవిత్త మార్జించినట్టి
కుటిలదేహము అంహఃగోయుం జిష్ణు

గీ. ఇతరకాంతలఁ దనదోష నిగ్రహించి
యుండినది సారు నలుదెసగ నోర్పుకొ
యల్లచోటులఁ గ్రొంగిన యట్టి లోహా
పాత్ర నిట్టేడు నెమ్మగ్రోఁగి ధన్యమును

కం. నిల్తుఁడు కాంచన నవ్వని
సంపులు మల్లెగ్రేవ నాపెట్టె
గొట్టుఁడు కర్పూరముడిచు
ద్రోహం గ్రొవ్వుడు చెల్లఁగోలుగ
గుట్టుఁడు గోరంటాకుల ముదు
గోళ్లను మొత్తుఁడు తొట్టి లోహా
నట్టునఁ జేత పాట్టనిడి
చర్మముఁ జేయుఁడు తిత్తి దోఁపు

వ. అనుటయు దేవా! యు... కృనా
త్రంబున వేశ్యకుం బూవులు గోని
నపాత్రస్థలంబున నొక్కపుష్పంబు
తనకుం గొబ్బగాము శివార్పణంబు

చెప్పిన మహాభుజంగంబునకు బజనిక చూపి
నట్లుం బలె నమ్మాటకు నుపశమించి యతని
నీరాత్రి రంభాసంభోగంబు చేయించి పిదప
దండంబున దండింపుఁడనిన వారలు దండధరు
నానతిం జని యావృత్తాంతంబంతయు నెఱుం
గ రంభ కొప్పంజెప్పిన నారంభయు నతని
యభ్యంతరగృహంబునకుం గొనిపోయి.

గీ. హంసతూలికపాన్పుపై నతని నునిచి
యుచితగోష్ఠుల మెల్లనె హృదయ మెఱిఁగి
యిష్ట మొనరించి యధిక సంతుష్టుఁ జేసి
బుద్ధి చెప్పంగఁదొడఁగె నప్పువ్వుఁబోఁడి.

*   *   *   *   *

క. ఒకపుష్పము సర్వేశ్వరు
నకు నిడి కాంచితివి నీవు నవ్యసుఖం బి
ట్లికటా శివు నర్చించినఁ
బ్రకటంబుగఁ బడయరాని పదవులు గలవే!

క. ఈయింద్రుఁ డీ కుబేరుం
డీయసురపుఁ డీయగస్త్యుఁ డీపద్మభవుం

డీయురగశాయి మొదలుగఁ
గాయజహరుసేవఁ గాంచె ఘనులై రెపుడున్.

క. అన రంభతోడ వాఁడి
ట్లను నా కివియేల యింక నతివా, నీతో
డనుగూడు సౌఖ్యమునకును
బ్రణుతింపగ నజహరీంద్రపదవులు సరియో!

వ. అనుటయు రంభ వానితో నిట్లనియె.

గీ. ఉఱకె త్రెడ్డునాకి యుపవాసముడిగిన
ట్లేల చిన్నపనికి నింతవినఁగ
హరుని నాల్గుజాము లర్చింపు మఖిలసౌ
ఖ్యములు దాన నీకు నబ్బఁగలవు.

* * * * *

గీ. సౌఖ్యమనుభవింప సంతతపుణ్యంబుఁ
బోవు మూలధనము పోయినట్లు
వరుసఁ బుణ్యధనము వర్ధిల్లునట్లుగా
నిత్యసౌఖ్య మంద నేర్చు టురవు.

* * * * *

గీ. మలముఁ దోలు నెమ్ముకలును శ్లేష్మంబును
మొదలుగాఁగనైన ముఱికి డొక్కఁ

జూచి లంజెలెల్లఁ జొక్కుదు రూరక
యిందువలన సౌఖ్యమేమిగలదు.

గీ. జనకునాన నీదు జనయిత్రి మీఁదాన
ప్రాణసఖుని మీఁదాన భర్తనాన
గురువులాన శంభుఁగొలువవే యనవుడు
మూర్ఖుఁ డతఁడు చెవులు మూసికొనియె.

గీ. అపుడు రంభసూచి యల్లిన నవ్వుచు
నూరకున్నఁ బలికె వారిదాసి
శ్వేతమయ్య, చనవుఁ జేకొను నామీఁది
యాన సేయవయ్య, యక్కమాట.

గీ. నాంచి యుల్కిపడుచు విదలించుకొని లేచి
యింతమాత్రమునకు నింతయనినఁ
జెప్పు మేమియైనఁ జేసెద నీమాట
యనిన రంభ పలికె నతనితోడ.

క. అచలస్థితి బాహ్యాంత
శ్శుచివై యీనాల్గుజాలు సోమార్ధధరున్
రుచితోఁ బూజింపుము కృ
ష్ణచతుర్దశి నలుప మేలు జాగరమునకున్.

క. పరమేశునాటిరాత్రిక
బరికించిన దమకు నిలువ భార మటంచున్
దురితంబులు నిద్రాకృతి
సురమునిముఖ్యులకునైన జూపుచుం గ్రమ్మున్.

వ. అని చెప్పి రుద్రాక్షభూతిభూషణుం గావించి నిజోద్యానమున నున్న శివలింగంబునకు మ్రొక్కించి గంధపుష్పాక్షతలు, ధూపదీప నైవేద్యంబులు సమర్పించి సర్వేశ్వరుని కర్పించుమని యతనికరంబున కొండొండ యందిచ్చుచుం బ్రియంబున.

సీ. అర్కపుష్పంబుల నభవునిం బూజింపఁ
బరధనాహార మహాపాపమణఁగు
దూర్వాంకురంబుల శర్వునిఁబూజింపఁ
బరసతీసంగమపాప మణఁగు
తులసీదళంబుల ధూర్జటిం బూజింపఁ
బరనిందచేసైన పాప మణఁగు
మారేడుదళముల మఱి శివుఁబూజింపఁ
బ్రహ్మహత్యాదిక పంకమణఁగు

నష్టగంధంబుల నభవునిఁ బూజింపఁ
బరహింసన క్రియాపాపమణఁగు
ధూప మర్పింపఁ గలుషనిర్ధూమకరము
దీప మర్పింప నజ్ఞానతిమిర మణఁగు
నక్షతలఁ బూజసేయఁ గామ్యార్థమొదవు
భవునిభావింప సాయుజ్యపదము గలుగు.

క. వెలిదమ్ములఁ గెందమ్ములఁ
గలువలఁ జెంగల్వవిరులఁ గాంచనములఁ దు
మ్ములు మఱి దుత్తూరంబులఁ
గలయఁగఁబూజింపుమఖిలకలుషములణఁగున్.

క. విమలంబుగ నైవేద్యము
నమరఁగ సర్వేశ్వరునకు నర్పించిన రా
జ్యము గల్గు వీడియమ్మున
నమితంబుగ సౌఖ్యమొదవు ననవరతంబున్.

గీ. అనఁగ నతఁడు శివుని నట్ల నాలుగుజాలు
నోజ మేలుకాంచి పూజసేయ
వేగ వచ్చినంత వేవేగ జముభటుల్
వచ్చి రంభ యింటివద్ద నిలిచి.

మ[illegible]

నిన్న నే నీట [illegible]
    నీచుఁ [illegible]
[illegible] వారి[illegible]
    [illegible]
కన్న విచ్చియుఁ [illegible]
    [illegible]
నన్న [illegible]
    సమ్ముఖ[illegible].

గీ. జముఁడు మంటుచు నా[illegible]
యరుగుదేరంగ శివదూ[illegible]
వరవిమానంబుఁ[illegible]ను వచ్చుటయును
జూచి వెఱఁగంది మదిఁ గుంది చోద్య[illegible].

క. భూతపతియాజ్ఞఁ దప్పిన
నాతత మతిఁ దగ్గనచ్చు నగు నేమిటికి
పాతకున కడ్డ నేటికి
నీతెఱఁగెఱఁగింపుఁ డనిన నెంతేయు వారల్.

క. శివరాత్రి నాల్గుజాలును
శివునిం బూజింప నొండె శివనామంబుల్
శివలాంఛనములు దాల్పను
శివుఁ డతఁడేకాక మర్త్యజీవుఁడె చెపుమా.

వ. అనవుడు నజ్జముండు శివదూతలతో మును మార్కండేయునికై శివునిచేతం బడినపాటులే చాలు మీమహాత్త్వంబు నెవ్వరెఱుంగం జాలుదు రని నమస్కరించి జముండు నిజస్థానంబున కరిగె నంత నాశ్వేతుండును విమానారూఢుండై శివునిసన్నిధికిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించినం జూచి సర్వేశ్వరుం డతనికిఁ బ్రమథపట్టణంబుఁ గట్టంగావునను త్తమగుణంబులుగల వారాంగనలం గలసినవారలకు మోక్షంబు సిద్ధింపకుండునే యని సుశీలుండు చెప్పిన విద్యానిధియు నది యట్ల తప్పదని యందఱ నుపచరించి పొండనియనిపిన వారును మలహాణుండును జనుదెంచి రంత.

క. ప్రాచీవధూలలామ ప్ర
తీచీ సతిమీఁద నగవుదీపింపంగా

పైచిన మణికంకణ [illegible]
బ్రాచుర్యస్ఫురణ [illegible] ప్రాలేక.

క. ఇనుఁ డపరజలధి [illegible]
ప్పునఁ దోఁచిరి [illegible]
బనుదంతికి నిమిషా [illegible]
గనకపుఘంటికలు సురలు గట్టిరొ యనఁగన్.

క. వలిచంగావులుఁ గపురపు
గుళికలు పరితాపముడుఁగు కొఱకై దివిజుల్
మలవాఁడు కొనగుఱ్ఱిరో యన
నెలకొనె నీరసముతోడ నింగిని చుక్కల్.

మ. అట కాంచెన్ ధరణీసుతుండు వనవా
ధ్యావేశ వేలాగ్ర చ
ర్యటనేందీవరసాంద్రకందళిమర [illegible]
దానందధారావళీ
నటదిందిందిరబృందతుందిలసదా
నందేందిరావందివి
స్ఫుటగానామృతసారసారముఁ గస
ద్భ్వాసారకాసారమున్.

చ. (?)వ్రతమున లోన దేఁటి యను
పక్ష ముకుళించెడి తమ్మి యొప్పె నా
రతి సఖినిం బరండి వల
రాజు రవాజు రథాంగరావముల్
హితమతి నేకతంబ తగ
నిందిరనర్తనశాల యానిశా
పతి చెలిఁజిక్కి కూయు పసి
బాలికఁ బొంద వధూటియో యనన్.

సీ. ఇంచుసయ్యోదక్రేవ నించుక గాన్పించు
శచిదేవి దాపటికుచ మనంగ
విరహులపై దండువెడలంగఁ దమకించు
వలరాజు కెంపుగోవడ మనంగ
ఘనజగన్మోహనగంధచూర్ణం బిడ
రంజిల్లురత్నకరండ మనఁగ
సమరేంద్రముఖ్యు లొయ్యనఁ గ్రోలనిచ్చినఁ
గొమరారు నమృతంపుఁ గుంభమనఁగఁ
గాయసిద్ధికి సిద్ధసంఘంబు లెల్లఁ
గూర్చుసిద్ధరసంబుల ఘుటికయనఁగ

సమరు రతిదేవి మోహనాంగినట్లు దయమర సాగ
నిందుఁ మదయుంచు లోకనాయకముగను.

వ. అంత నామోహనాంగియును సంధ్యావస్త్రశ్రేణిం
బులు దీర్చి పుష్పసుగంధి తానొచ్చి నలేలు
తోడ నిల్లినిను.

క. ఊడుగని విరహాగ్నివలనఁ
బడి వడిఁ గమనొచ్చి మిగుల గిలిగినవారిజ
నేడగూర్చుకంటుఁ గూర్చాము
వడిఁ బొసఁ దలపోసికొంటుఁ బసముఁ గొలదే.

సీ. విరులు గంధంబు మిగులను వట్టి దాగును
చెలులమాటలు చెప్పుకుఁ జేరిపోగును
ప్రాణపదమైన యుంగసుఁ బాయుకంటు
మఱియు దుఃఖంబుగలవో యున్మోహాఁ దలంచు.

ఉ. మక్కువఁ బుష్పగంధి పుర
మర్ధనుసన్నిధి నాటలాడి తా
నిక్కువ కేఁగుదేరఁగ ర
తీశ్వరు పట్టపుకొనుఁగో యనన్

జెక్కుల మించు తేజమును
సిబ్బెపుగుబ్బలు మందయానముల్
చొక్కపుఁ గాంచికారవము
సొంపును నామదిఁ బాయదెప్పుడున్.

చ. నిలిచినయట్టితావునను
నిల్వఁగ నైఁపదు డెంద మెంతయు
గలచినయట్టు లయ్యెడును
గంటికి నిద్దురరాదు దేహమున్
గొలుపక లేచిన ట్లగుచుఁ
గ్రుమ్మరిలంగను నైఁపవచ్చునే
కలదొకొ పుష్పగంధి నీకఁ
గన్గొనుభాగ్యము నాకు నిమ్మెయిన్.

వ. అనుటయు సుశీలుండును మలహాణునిం జూచి
పుష్పగంధి జనయిత్రి హృదయం బరసివచ్చెదఁ
జింతింపకుండుమని యతిరభసంబునం జని మద
నసేనం గనుంగొని యిట్లనియె.

క. ధనము గడియింపవచ్చును
విను మెవ్వారికైన మంచివిద్యయుఁ బుణ్యాం

బును గీర్తి గలుగుఁ బొందులు
వనితా, ఘటియింపరాదు వసుమతిలోనన్

క. మలహాణ పుష్పసుగంధులు
వెలయంగాఁ గూడి చదువ వీనుల కింపై
యలవడు పరమానందము
తలఁపఁగ నిపుడేల పాసి తక్కురొ, యనినన్.

క. నెట్టుకొని వట్టి మాయలఁ
బెట్టకుమీ నీవు మానుపిల్లలకేఁతల్
పుట్టించి వేయుమాటలు
వెట్టక మరునైనఁ బూట పిల్వఁగ నీయన్.

సీ. కుడువఁ గట్టలేదు కొండిక తనవంక
వట్టి నింద పడఁగవలసె నుఱక
చదువు దయ్యమెఱుఁగుఁ జాలును బదివేలు
వచ్చె నతనిపొందు వలదు మాకు.

క. మలహాణు సుద్దులు చెప్పకు
తలఁపఁగ వెనుకటివె చాలుఁ దక్కిన వేమో
తెలుపుము పురిలో వార్తలు
కలివోసిన నుట్లవంకఁ గనుఁగొనఁ దగునే.

ఉ. ఎక్కినవానికిం గుఱుచ
యేనుఁగటన్న విధంబు దా మదిం
బొక్కుచు నల్లనాఁటి మన
పుష్పసుగంధి యటంచుఁ జూచెనో
మక్కువగ్గైనేని వెడ
మాటలు మాయలు మాని గ్రక్కునన్.
రొక్కము వేయుమాడ లిటు
రో వెలఁ చెమ్మను మొక్కుపూటకున్.

వ. అనుటయును సుశీలుండు పుల్లసిల్లి యేదియు నాడలేక మగుడంజనియె. పుష్పగంధియుఁ జాలమార్గంబునం జూచి పురపురం బొక్కుచున్న నతిమూర్ఖుండైన యవ్వైశ్యుండును.

సీ. మొగమెత్తకుండినః దగిలి పీడియమింద
యనుచుఁ జేతులువట్టి యదుముకొనును
జూడ కూరకయున్న సుద్దు లేమందువు
చెప్పుమంచును మీఁదఁ జేయివేయుఁ
బలుక కూరకయున్న బాపులే నీవలెఁ
బండుకోరాదని పట్టుఁ జెయ్యిఁ

గదియ కూరకయున్నఁ జదువులు చదువుచు
నిది మేలుకాదని యెత్తుకొనును
గన్నుమూసిన పొట్టిరాగాలు సేయు
నదరిపడి మిన్నకేనియు నావులించు
నిదురవోనీఁడు మేల్కని నిలువనీఁడు
వెలికినేఁగిన వానును వెంట నరుగు.

క. నిలుకాలనిలువనీయక
కలుషాత్ముఁడు బాధపెట్టఁగా విధి నాత్మకఁ
బలుమాఱు దూఱుఁ గోమటి
కొలయెక్కడ గలిగెనంచుఁగుందుచునాత్మన్.

సీ. మందులు పెట్టితో మఱగి మాపటినుండి
గుండె దీసినదనుఁ గొంతతడవు
పైత్యంబుగానోపు బగబగమనుచునో
కొలుపుచున్నది యను కొంతతడవు
తలనొప్పి ఘనమోరి తల యూరదోయని
కూఁతలు పెట్టును గొంతతడవు
కనుదృష్టి దాఁకఁబోలును నాకు నని యావు
లింతలు వెట్టును గొంతతడవు

కడుపులోనంటుసొంటేమొ వడిగ నిపుడు
కుట్టుచున్నది యనుచుండుఁ గొంతతడవు
తివిరి దయ్యంబు పట్టెనో దేహమునకు
గుణముగా దనుచుండును గొంతతడవు.

క. పుటపాకంబగు వేదన
నేటువలె సైరింపవచ్చు హృదయేశ్వరు కాఁ
గిట సౌఖ్యజలధిలోపల
నటుయంతయుఁదెలియ నోలలాడక యున్నన్.

క. బెడిదమగు విరహవేదన
వడివేగగ వీనిచేత బాధయు నయ్యెఁ
వడి గోరుచుట్టుమీఁదను
నడరఁగ రోఁకంటిపోటు ననుచందముననన్.

క. అసియాడెడు నెన్నడుమును
వసివాడిన దేహలతయు వాడినచెప్పల్
పెనలాలకించువీనులు
కసుగందిన నెమ్మనంబుఁ గదురగ నంతన్.

క. అలుగుచు నలుగుచు గలఁగుచు
నలికుంతల వానిబాధ నటువడుచుండెఁ

పులిచేత చిక్కువడి మదిఁ
గొలుపక పొరలాడు జింకకొదమయుఁబోలెన్.

వ. ఇట్లు పుష్పసుగంధి వేగించుచుండె నంత
నక్కడ సుశీలుండను జని మలహణుం గనుం
గొని మదనసేనయాడిన కర్ణకఠోర వాక్యంబు
లించుకించుక సూచించిన నతండు నిట్టూర్పు
నిగుడించి యిట్లనియె.

సీ. ఏనేల చదివితి నెలదీగెబోఁడితోఁ
గవగూడి చదువెల్లఁ గడమలేక
చదువుదుఁగాకేమి జలజాస్య దానేల
నాతోడునీడయై నడవఁ దొడఁగె
నడచుఁగాకేమి నా నయనచకోరంబు
లిందుబింబాస్యపై నేలవ్రాలె
వ్రాలెఁ గాకేమి యావనితకు నాకును
హృదయంబు లవియేల నేకమయ్యె
అయ్యె నైనను గాకేమి యలమృగాక్షి
కకట, యెలప్రాయ మదియేలయలముకొనియె,
నలముకొన్నను గాకేమి చెలియ నన్నుఁ
బాతకపుదైవ మిట్లేల పాయఁజేసె.

సీ. కానంగ గలదొకో కమలాయతాక్షిని
    గలలోననైనను గన్నులార
నానంగఁ గలదొకో హంసేంద్రగామిని
    చనుదోయి యురమునఁ జాదుకొనుచుఁ
గ్రోలంగఁ గలదొకో గురునీలకుంతల
    యధరామృతముచవు లాత్మఁ దనియ
భావింపఁగలదొకో భామాలలామతో
    ససమానరతికౌశలానుభవము
వినఁగఁగలదొకొ యొకనాఁడు వీనులలరఁ
దరుణి మునుబోలె శంభుగీతములు పాడ
నిలువఁ గలదొకొ యొకనాఁడు నెలఁతఁగూడి
లీల మెఱయంగ నంగజకేళిఁ దేల.

సీ. అంగసమధురోక్తు లాలకించినఁగాని
    వీను లన్యులమాట వినఁగఁబోయి
వెలఁదివిలాసంబు వీక్షింపనే కాని
    చూడ్కు లన్యంబును జూడఁబోయిఁ
గలకంఠి తనువల్లిఁ గౌఁగిలింపనె కాని
    తనువన్యకాంతల దాయఁబోయి

జలజాక్షి కెమ్మోవి చవి గానని కాని
జిహ్వా యస్త్యంబు రుచియించలేదయ్యె
చిత్త మన్యాఁగలనైనఁ జేరలేదయ్యెఁ
గోర్కు లన్యంబు లెవ్వియుఁ గోరలేదయ్యెఁ
దలఁపు లన్యంబు లెవ్వియుఁ దలఁపలేదయ్యెఁ
గలదకో సుమగంధిని గలయ నాకు.

క. వనిత నెడబాయఁజాలక
తనువున నిడుకొన్న శివుఁడు తా సర్వజ్ఞుం
డనయము నొంటుగఁ దనువులు
తనవలెనే సేయకునికిఁ దగవా తనకున్.

గీ. పొందకిని నాకుఁ బొందులు వేఱువేసి
ప్రాణములు వేఱుచేసెను బ్రహ్మజాతి
బ్రహ్మ యిపుడైన తనువులుఁ బ్రాణములును
నేకముగఁ జేయఁడాయె నింకేమి గతి.

క. వేడుకఁ బుష్పసుగంధిని
గూడుండేనాళ్ల వలెను గొనకొని మాన్యుల్
గూడుకొనె నొక్క లెక్కను
నేడుగ నలతమ్మిచూలి యీ దివసంబుల్.

చ. చొక్కపు ముద్దునెమ్మొగము
సోగమెఱుంగును నోరచూపులున్
జక్కని గుబ్బచన్నులును
జెల్వగు నీవరరూపవైభవం
బక్కట నామనోంబుజము
నంటె సమస్తము ముంచి యొంటి ని
న్నెక్కడనున్న దోసపు మ్మ
గేహిని, పుష్పసుగంధి, చెప్పవే.

గీ. కన్ను విచ్చినపుడు కాన్పింతు మనసునఁ
గన్నుమూయ నెదుటఁ గబలకుండు
పట్టఁ జిక్కవేవు ప్రాణేశ్వరీ, యింత
యింద్రజాలవిద్య యెఱిఁగితెట్లు.

సీ. నీముద్దుమాటలు నిరతంబు వినఁగోరి
తవిలి నావీనులు తపము సేయు
నీగుబ్బచన్నులు నెమ్మిఁ గౌఁగిటఁ జేర్పఁ
దవిలి నాహృదయంబు తపము సేయుఁ
జక్కనినీమోవిచవి యానఁగాఁగోరి
తవిలి నానాలుక తపము సేయు

నీమోహనాకృతి నిరతంబుఁ జూడంగఁ
దవిలి నాకన్నులు తపము సేయు
నీవిలాసంబు నాయాత్మ నెలవుకొల్పి
తలఁపులన్నియు నినుఁగోరి తపము సేయుఁ
బ్రాణములకును బ్రాణమై పరగు నీవు
ఉవిద, నినుఁబాసి యెబ్భంగి నోర్చువాఁడ.

సీ. అంబుధి దావాగ్నికైన నోర్చునుగాని
యోర్వలేదు నదీవియోగమునకు
నబ్జారి రాహువుకైన నోర్చును గాని
యోర్వఁడు తారావియోగమునకు
హరుఁడు హాలహాలాగ్నికైన నోర్చునుగాని
యోర్వఁడు గౌరీవియోగమునకు
నభ్రంబు పిడుగులకైన నోర్చునుగాని
యోర్వలేదు తటిద్వియోగమునకు
నతనుఁ డీశ్వరునయనాగ్నికైన నోర్చుఁ
గాని యోర్వఁడు రతివియోగంబునకును
విశ్వభయదోగ్ర నిర్వక్త్ర విరహవహ్ని
నువిద నినుఁబాసి యేభంగి నోర్చువాఁడ.

ఉ. జక్కవ లుక్కుదక్క జల
జంబులు స్రుక్కఁ జకోర రాజియ
న్నెక్క వియోగు లుక్క తటి
నీశుఁడు నిక్క మనోజు పంతముల్
దక్క ముదంబు కెక్కఁ గుము
దంబులు చొక్కఁ దమంబు మక్క నా
చుక్కలఱేఁడు వేఁడిమి వె
చూపెఁగదే వడిఁ బ్రాణనాయికా!

ఉ. హాలహాలంబు గ్రమ్మఱ ను
దగ్రతఁ బుట్టెనో చండభానుఁ డా
భీలత నన్నిమూర్తులను
భీకరభంగిని గాయఁజొచ్చెనో
గాలుని తీవ్రమౌ ప్రళయ
కాలమహానల మేఁగుదెంచెనో
ఓలిమిఁ జంద్రరోచు లిటు
లుండునె చూడ్కికిఁ బ్రాణనాయికా!

చ. ముదిరినసాంద్రచంద్రికలు
మొత్తపుచంచుపుటంబులందిడిక్

గుదిలిచి చించి చీజి కడుఁ
గ్రొవ్విన వెన్నెలగుజ్జు ముక్కునన్
ముదితల కందియిచ్చుచుఁ బ్ర
మోదము నొందెడు నాచకోరముల్
కదిసిన నీదుకన్నుల వి
కాసము దోఁచెను బ్రాణనాయికా!

ఉ. వాలికలై మనోజభవ
వాలికలై సరసాలిచారు ద్రా
క్కేలికలై చకోరముల
కేలికలై కమలాలిహల్లకో
న్మాలికలై సుగంధవన
మాలికలైన భవన్మనోజ్ఞ దృ
గ్జాలికలీనఁ జేసి మది
జాలిఁక మాన్పుము ప్రాణనాయికా!

ఉ. ఇక్కలి దక్కి నిక్కి మెఱుఁ
గెక్కి మొగెక్కి బిగెక్కి మిక్కిలిన్
గ్రిక్కిరి సొక్కమానమయి
గ్రిక్కినఁ బక్కన విచ్చునోయనన్

పెక్కటి లుక్కుమీఱి తగు
బింకపుసీచనుదోయి మాటునన్
జిక్కిన నేమొకాని మరు
చేఁ బడరాదికఁ బ్రాణనాయికా!

చ. వెర వికనేది నాకకట!
వీఁడె మనోభవుఁ డేగుదెంచె వి
స్ఫురదళిశింజినీవికచ
సూనశిలీకధనుఃపికావళీ
వరకలకంఠకాహళర
వస్ఫుటకంపితభూభువస్సువ
శ్చరుఁడగుచున్ బ్రతాపమున
సల్పెడిదేమికఁ బ్రాణనాయికా!

ఉ. ఎక్కడ నేదరింతు నిఁక
నేవగఁ బట్టుదుఁ బ్రాణవాయువుల్
చిక్కితి మన్మథాగ్నిఁ గమఁ
జేసెడి దే మికఁ గంబుకంఠి, యో
నెక్కనికీరవాణి, జల
జాతవిలోచన, పుష్పగంధి యో.

చక్కటినున్న దాసపుని
జంబుగ నా కెఱుంగంగఁ జెప్పవే.

ఉ. నన్నెడఁబాయఁజాల వొక
నాఁటికిఁ గంటికి ఱెప్పకైనదిఁ
గ్రన్ననఁ గప్పుకొందు విచె
కంతుని బారిని దూరఁజక్కటికా
సన్న యెఱింగి మున్న రతిఁ
జల్లనితీయని ముద్దుకౌఁగి
కెన్నఁడు నాకు నిచ్చెదు మ్మ
గేతుణ, పుష్పసుగంధి, చెప్పవే.

వ. అని విరహవేదనం బొగిలి పొగిలి మున్ను పుష్ప
సుగంధియు దానుం గూడియుండెడు నుద్యా
నవనంబులోపలికి నరిగి యిట్లనియె.

సీ. హరిణంబ, కానవే హరిణాయతాక్షిని
మధుపంబ, కానవే మధుపవేణి
హంసంబ, కానవే హంసేంద్రగామినిఁ
బులినంబ, కానవే పులినజఘనఁ
గలకంఠ, కానవే కలకంఠకంఠిని
గిసలయ, కానవే కిసలయోష్ఠి

నవలత, కానవే నవలతాతన్విని
గీరంబ, కానవే కీరవాణి
గానవే రంభ, రంభోరుకాండయుగళి
చక్రవాకంబ, కానవే చక్రకుచను
బుష్పవనవాటి, కానవే పుష్పగంధి
జాబిరుడ, కానవే పూర్ణచంద్రముఖిని.

సీ. విను సుధాకరుడవు విష మేల కురిసెదు
చందమా నీకిది చందమామ,
శీతాంశుడనుపేరు చెఱిచి నిప్పులుగ్రక్క
జందమా నీకిది చందమామ
కువలయాప్తుడవయ్యు దవిలి పాంథుల నేప
జందమా నీకిది చందమామ
శివునకు నవతంసమవు మరుగూడంగ
జందమా నీకిది చందమామ
విబుధులను బ్రోచుదాతవు వినుము నీవు
సుద్దములు బద్దములు గావు సుద్దులెల్ల
నఖిలకళలందు బ్రోడవైనట్టి నీకు
జందమా హింసగావింప జందమామ.

క. అచ్చిన ప్రియసతిఁ బాసిటు
వెచ్చుచునున్నట్టి నాకు వేఁడిమిఁ జూపన్
వచ్చిన చోటికి వచ్చెదు
నిచ్చో ఫలమేమి నీకు నిందుఁడ యనుచున్.

వ. అని మలహణుండు దుఃఖావేశంబున;

క. కలయుంగఁ గలుగు భాగ్యము
కలుగుట దుర్లభము చూడఁగల్గిన యేనిన్
గలసినయంతయ లేదా
వెలఁదుక నీమాటలైన విన్నం జాలున్.

వ. అనుచు మదనోన్మాదంబున మలహణుండు
"కామాంధో ఽపి నపశ్యతి" యనియెడుం
గావునఁ దనప్రియురాలిం దలంచుకొని పుష్ప
సుగంధియున్న మేడ సమీపంబునకుఁ జను
దెంచి నిలిచి నాయికమాట లాలకించుచుండె.
అంత నప్పొలంతియు మలహణుం దలంచి
యంతఃపరితాపంబు వారింప నుపాయంబు
లేక యెంతయు.

సీ. ప్రేమతోఁ బ్రియుఁడు చెప్పినగీతము ల్వాడి
యడరి డగ్గుత్తికపడి నిలుచును
సోమార్ధధరుమీఁది చూర్ణికల్ చదువుచు
హా ప్రాణనాయక, యని తలంచు
జంత్రంబు మూఁపుచు జాగులే వల్లభ,
నినుఁబోల నెవ్వరు నెనయ రనునుఁ
దానమానసములకుఁ దలఁచూఁచి మలహాణ,
యెఱుఁగుదుగా నీవు నించుకనును
సుదతి ప్రాణేశు లోఁచూడ్కిఁజూచి పొక్కి
బయలుఁ గౌఁగిట నిఱియించుఁ బరవశమున
నధరసుధఁగ్రోఁగి పోవంగఁ గలఁగి కలఁగి
యెందు నున్నాఁడవో నన్ను నిచట నొంటి
డించఁదగవౌనె ప్రాణేశ, యంచు వగచు.

సీ. అతనిసుద్దులు ప్రేమ నందంద తలపెట్టు
నతఁడు దిద్దినచిల్క నడుగు మాట
లతఁడు చెప్పిన కత లర్మిలి వచియించు
నతనికై వడిఁ బాట లడరిపాడు
నతఁ డాడునరసోక్తు లల్లనఁ బచరించు
నతనిగుణంబులె యభినుతించు

నతనిఁ గూడాడిన యచ్చోటులే యెంచు
    నతనిభావమె తనయాత్మనించు
నతఁడుఁ దానును ముట్టిన యట్టిమతులు
ముట్టి తలఁచూఁచి తనుఁదానె తిట్టుకొనుచుఁ
జెలఁగి యాతఁడు దానును గలయు భావ
మంత భావించి శంకరా, యని తలంచు.

సీ. వెలఁది నిట్టూర్పులు వెలికిఁ బైపడనీక
    పూబంతిమీఁద నేర్పున వహించు
గ్రుక్కుచుఁ గన్నీళ్లు కొలుకులఁ గ్రమ్మఁగ
    నలుసు సోఁకెనదని పులిమి తుడుచుఁ
దనువల్లి కాఁకఁ గ్రాఁగినపాన్పు క్రొవ్విరుల్
    కనుపడనీయక వెనుకఁ ద్రోయు
నదలని తాపాగ్ని నడచల్లు మడుజెట్ట
    పొరిఁబొరిఁ ద్రిప్పఁ గప్పురపుసురటి
ప్రాణవిభు నాత్మ భావించుఁ బలవరించు
వెలికిఁ జను నిండువెన్నెల వేఁడికంత
నులికి లోఁజను నందును నుండలేక
పొగిలి వగఁబొంది మదిఁగుంది పుష్పగంధి.

క. ఇందునిచే నొడలుడుకఁగ
గుందును వెలిలోన మాడుకొనఁబులచూడఁగ
నెందు సహింపదు దైవము
ముందటనుయి వెనుకబొంద మొగినసుటయ్యెన్.

క. ఈవేళ మత్ప్రియుండగు
జీవితపతి మోముఁజూడఁ జేకుఱెనేనిఁ
దైవంబు కరుణ నాపై
నేవిధమునఁ జాలఁగల్గు టెఱుఁగఁగ వచ్చున్.

గీ. చంద్రకాంతపు గిండి వాసనజలంబుఁ
గొనుచు వాకిటి కరుదెంచి కువలయాక్షి
వెడఁదకన్నులుఁ బెదవులుఁ దడుపుకొనుచు
నుమ్మలిక నొయ్యఁ బుక్కిలించుమియుటయును.

గీ. దద్దరముచేత నాచులోఁ దమ్మివిరిని
నున్న మెలతేఁటిపైఁ జేనె యొలికినట్లు
మలహణునిమీఁదఁ బడియె నాజలకణములు
మదనసంతాపవహ్నికి మాటుదోఁప.

వ. అప్పుడు మలహణుండు శివస్మరణంబు నేసి
తనలో నిట్లనియె.

క. కన్నప పుక్కిటిసీర్థ
గన్నప కీర్తిల్లఁ బాసెఁ గటకట, నేఁడీ
కన్నియ యధరామృతమును
గ్రన్ననగాఁ గవయుకతన గౌరీశునకున్.

గీ. అనిన పలుకు చెవుల నాలించి ప్రాణేశుఁ
డాట మెఱఁగి యొయ్య నతనిఁగదిసి
యెట్లు వచ్చితిచటి కీవేళ యనుచును
ముదము భయము మదిని ముడివడంగ.

గీ. బిగియఁ గౌఁగిలించి బింబాధరము చవు
లిచ్చి యిచ్చి క్రోలి యిచ్చ వగచి
ప్రాణనాథ, నీకుఁ బాడియె యొక్కఁడ
విట్లు లరుగుదెంచు టెఱఁగి మఱియు.

సీ. గ్రక్కునఁ దలవరుల్ గని పట్టుకొనిరేని
నరయ నాదోష మెవ్వారికిఁ దగులుఁ
బఱతేర నచ్చటఁ బాము దే లంటిన
నాహత్య యెవ్వారి కతిశయిల్లు
మీతల్లిదండ్రు లోమియుఁ బుత్రశోకాగ్నిఁ
గన నది యెవ్వారి కొని మునుంగుఁ

గానలివార లోకమ్ముంత యెఱింగిన
నాడిక యెవ్వారి కతిశయిల్లు
నడుమ నవకార్యమేమైనఁ బొడమనేని
నట్టి కింకయు నెవ్వారిఁ జుట్టుకొనును
నెఱియ సకలంబుఁ దెలిసిన నిపుణమతివి
యకట పఱచుట ప్రాణేశ, యర్హమగునె?

ఉ. నీచెల్వంబును నీవిలాసము మఱిన్
నీధైర్యగాంభీర్యముల్
నీచాతుర్యము నీగుణాంకమహిమల్
నీపెంపునుం జూడఁ గే
ప్రాచుర్యంబును బోవనాడితివి యీ
పాపంబు ప్రాణేశ, నా
కేచందంబునఁ బాసిపోవు నకటా!
యెన్నే నిజన్మంబులన్.

వ. అని దుఃఖావేశంబునఁ బొగులుచు:

క. కడుఁ గాకలీస్వరంబున
విడువక యొయ్యొయ్యనవల వెక్కుచు నేడ్చెన్.

కడవలను గ్రుమ్మరించిన
వడుపునఁ గన్నీరు మేన వఱదై పాఱెన్.

క. సూనశరవహ్నిఁ గ్రాఁగుచు
మేనంతయుఁ బలుకఁ బాఱి మిగులఁ గృశించెన్
నానోముఫలము లిట్టివి
ప్రాణేశ్వర, నిన్ను నేచఁ బాలయితిఁగదే.

గీ. కుటిల వర్తనంపుఁగులమున జన్మించి
చెడుగులకును బుద్ధి చెప్పఁగాని
పుణ్యనిధివి నిన్నుఁ బొందొందుభాగ్యంబు
నాలి దైవమేల నాకు నిచ్చు?

క. వఱదం బడిపోయెడు సతి
కురవడియు న్నొగులుమాన్ప నోపున తానె
త్తెఱఁగున వీరలచేఁ బడి
యుఱక నిను బాసి నొగులుచుండఁగవలసెన్.

క. వ్యాళీవిషదంష్ట్రోగ్ర
జ్వాలల నయిదోడులగుచు జనియించిన దు
శ్శీలల వేశ్యామాతల
నేలా పుట్టించె నజుఁడు నెఱుఁగఁడు సుమ్మా!

సీ. గుల్లాల నూరక కొండగాఁ జేయును
నీవన్న నెంతయుఁ జావ నలుగుఁ
బలుగాకులను గన్నఁ బ్రాణంబు లొసఁగును
నినుఁ జూచెనేనియుఁ గనలిపడును
హీనుల కెంతయు హితత మాచరించును
నీపట్టు కన్నంతఁ ద్రోపు సేయుఁ
జెడుగులఁ గన్నను శిరసావహించును
నీవారమన్నను నిలువనీదు
వినుమ యలవోక నీపేరు విన్నమాత్ర
రాఁజుచుండును మోము నిరంతరంబుఁ
జిత్త మలరంగ నీవ్రును జేయునట్టి
భాగ్య మబ్బునె పరమనిర్భాగ్యులకును.

సీ. కడముట్టఁ దల్లిచేఁ గసికోఁతలే కాని
యొకనాఁడు హాయిని నుండలేదు
పొన్నిండ్లఁ బడిపంచఁ బాగులంగనే కాని
యొకనాఁడు నినుఁగూడి యుండలేదు
నరకకరలును వట్టి కర్కసంబులె కాని
యొకనాఁడు నుడుకారి యుండలేదు

ఎవ్వారు విందురో యిది యననేకాని
యొకనాఁడు నిశ్చింత నుండలేదు
నీవు నాకయి యాహార నిద్ర లుడిగి
యుండు మన్నట్టి చోటనె యుండియుండి
చిక్కినరమైతి వేమని చెప్పుదాన
నిట్టిదశకును మన కింక నేది తెరువు.

క. వచ్చెద నే నీవెంటను
నెచ్చోటికినైనఁ గొంచు నేఁగుము లేదా
యిచ్చట నేమటనేయుము
పచ్చనివిలుకానిబారిఁ బడఁజాలఁ జుమీ.

వ. అనుటయు మలహణుం డిట్లనియె.

గీ. వెజ్జు బమ్మరించువిధమున నాకును
బుద్ధి చెప్పి నీవు పొగులఁ దగునె
మాఢి వెట్టి దిరిగ రోఁకలిఁ దలఁజుట్టు
మనిన చందమయ్యె నంబుజాక్షి !

వ. అనుటయు నెట్టకేలకు ధైర్యంబుఁ దెచ్చుకొని
యరుణోదయంబునఁ ద్రిపురాంతకుని గుడికి
నృత్యంబు సలుప నేను వచ్చెద నచ్చట నుండు

మని నీవును నేనును దానికిఁ దగిన తెఱంగు చూచుకొందమని మలహాణు నంపి తానును గ్రమ్మర వచ్చునెడ నటమున్న యవ్వైశ్యాం డును.

గీ. కౌఁగిలింపలేదు కడువేడ్కఁ గెమ్మోవి
చూనలేదు రతికిఁ బూనలేదు
సుదతివలన వట్టిసుద్దులు ముద్దులు
గతులు గితులుఁ జాలుఁగాని యనుచు.

క. వ్యథఁ దల్పుగడియ వెట్టుకొ
శిథిలాత్ముఁడు దాసితోడఁ జెనకుచునుండెన్
క్షుధనొందినట్టి పిల్లికి
విధిమూడిన యెల్క లేదె వెదకిన నైనన్.

వ. ఇట్లున్న యవ్వైశ్యుని సెళవునం జూచి రోయు చుఁ గవాటబంధనంబు సేయించి విలాసినిం గావలిం బెట్టి కృతస్నాతయై వివిధభూషణ భూషితాంగి యయ్యె నంత.

క. తారాగణపరివారము
తారాగిరిరాజువెంట దండుకుఁ బనుపన్

చీరికి దరుబోయి నగరు
తోరంబై వేగుఁజుక్క తూర్పునఁ బొడిచెన్.

+ సీ. ఇంద్రు డంబుధిఁబైఁడియుస్సుగొల్మినివెట్టి
కరఁగించు కరుపుముఖం బనంగ
నైరావతంబున కలికభాగంబునఁ
బెట్టిన జేగురుబొట్టనంగ
నె.......................నిర్మించి మించిన
కరమొప్పు పసిఁడిపళ్లెర మనంగ
....
నుదయగిరిమీఁద నప్సరోయువతు లిడిన
నిద్దమైయొప్పు కుంకుమముద్ద యనఁగఁ
బ్రాగ్వధూమణి సొమ్ముల బరణియనఁగఁ
దరణి యుదయించె సుప్రభాసరణి మెఱయ. ×

వ. అంత మేళంబులవారితోడఁ బుష్పసుగంధి త్రిపురాంతకదేవుని గుడికిఁజని నృత్యగీతవాద్యంబులు సలిపి పరిజనంబులం బదంపడని మాహణుం బిలుచుకొని గర్భద్వారంబున నిలిచి యద్దేవునిం జూచి యిట్లనియె.

సీ. ముక్కంటి భక్తుల ముంగిటిపెన్నిధి
చిత్తజవైరి సంజీవికరణి
పురదైత్యలోకసంహారుండు సిద్ధరసంబు
బాలచంద్రధరుండు పరుసవేది
శ్రీపార్వతీశుండు చింతామణిశ్రేణి
కుండలికటకుండు కొంగుపసిడి
రుద్రుండు దక్కినరోహణశైలంబు
ఖండేందుమౌళి బంగారుకొండ
యసమనేత్రుండు నింకని యమృతజలధి
కాలకంఠుండు చేరువ కల్పశాఖి
విశ్వనాథుండు మనపాలి వేల్పుటావు
తలఁపు నిచ్చును కామితార్థములు గల్గ.

క. శతధృతిశతమఖముఖ్యుల
కతిదుర్లభుఁ డెన్నిచూడ ననవరతంబున్
మతిఁ దలఁపఁగ సద్భక్తుల
కతిసులభుఁడు దేవదేవుఁ డభవుఁడు జగతిన్.

క. ఇల బాణమయూరాదుల
కలరే గోష్ఠులు కవిత్వమందునె కాదా

వలనగు గవితాతత్త్వము
వలనంబడయంగరాని వస్తువు గలదే.

క. పరిమళములలోఁ గస్తురి
తరువులలోఁ జందనంబు దైవంబులలోఁ
బరమేశుఁడు విద్యలలో
నరయంగాఁ గవిత యెక్కుడగునని రార్యుల్.

క. మాటలె ధనములమూటలు
మాటలె భువనైకముఖ్యమంత్రౌషధముల్
మాటలె ముక్తికి నెలవులు
మాటల నొనఁగూర్చి చెప్ప మతమదియైనన్.

సీ. ప్రకటింప మేకపెంట్రుక లింగమనికొల్వఁ
గోర్కి లీయఁడె కాటకోటనికిని
బ్రమదంబుతోడఁ గుంచము లింగమని కొల్వ
(?) గోష్ఠియవానికి గోర్కలీడె
లీలమై సతిచన్ను లింగమంచు భజింప
నోడయనంబికి నీఁడె యడుగు కోర్కి
తమకంబునను సైకతము లింగమని కొల్వ
నిచ్చఁగోరిక లీఁడె యింద్రజునకు

నిమిసమాత్రంబు శివునిపై నిలుపుదృష్టి
తలఁపు లితరంబులందునుఁ దగులనీకు
మించుదళుకొత్తఁ గ్రొత్తయై మెఱుఁగుఁగవిత
చెప్పి సర్వేశు సన్నిధిసేయు మనిన.

క. తరుణీ, నామన సెంతయు
నరయఁగ నీమీఁదఁ దగిలి యన్యంబులపై
నరనిమిసమైన నిల్వదు
వెఱవెయ్యాదియనినఁబలికె వెలఁదుకమఱియున్.

క. చనుఁగవ వీపున నానుక
నినుఁబాయక కౌఁగిలించి నేనుండెద నీ
వెనుకను నిశ్చల మతివై
కొనియాడుము శంభుఁ గోర్కె కొనసాగంగాన్.

చ. అటువలె నుంటివేని జల
జానన, యేనును నాదిభోగిరా
ట్కటకు నుమాకళత్రు శితి
కంధరు సన్నుతిచేసి నీదు ముం
దట నట మెచ్చు చేకొనియె
దన్ వినునావుడు నింతి యట్లు కౌఁ

గిటఁ గదియించె భక్తిఁ బలి
కించె శిరుక్ నుతించుంచె నాతఁడునన్.

చ. తరుణికచంబు క్రొవ్విరుల
తావికిఁ జొక్కిన తేఁటి యట్ల శం
కరుఁ డిలఁ దేఁటియో యనుచుఁ
గామిని చెల్వుట కంధి క (?)
ర్బురనిభకంధరాయ సుర
పూజితపాదపయోరుహాయ భా
స్కరశశిలోచనాయ పుర
సంహరణాయ నమోనమో యనన్.

సీ. జడముడి దోలఁకాడు జాహ్నవీనదితోడ
మే నగమున నున్న మెలఁతతోడ
ప్రక్కలఁ బ్రణుతించు ప్రమథవర్గముతోడ
జయవెట్టు దేవతాసమితితోడ
బంగడెడు బ్రహ్మలపునుకపేరులతోడ
నటన మిన్నందిన నందితోడ
గాలిచే నల్లనఁ గదలుపాముల్తోడఁ
బులితోలుపట్టు దువ్వలువతోడఁ

బాలుపుమిగిలిన వలపు విభూతితోడ
మహిమ దళుకొత్తు రుద్రాక్షమణులతోడఁ
గ్రమ్మునొదల చంద్రఖండమ్ముతోడ
నమరి సర్వేశ్వరుండు ప్రత్యక్షమయ్యె.

క. మెచ్చితి మలహాణ, కోరిక
లిచ్చెద నేమైన నడుగు మిహాపరములలో
నిచ్చకు వచ్చిన విప్పుడు
నచ్చిన నెచ్చెలివి నీవు నా కెన్నంగన్.

వ. అనుటయుఁ బునఃపునః ప్రణామంబు లాచ
రించి యిట్లనియె:

సీ. పూజింతుఁ బుంగవపుంగవకేతను
నర్చింతు మారుతాహారహారు
వర్ణింతు నాత్మీయ వామాంగ వామాంగు
భజియింతు నిర్జిత బాణబాణు
వినుతింతు శరశుభ్ర విగ్రహావిగ్రహు
భావింతు శతకోటిభానుభాను
నుతియింతుఁ బదపద్మనతజంభభంజను
మది సంస్మరింపుదు మారమారు

నంతకాంతకు నేప్రొద్దు నాశ్రయింతుఁ
గరము నేడ్క నుపాసింతు శరధిశరధి
లీల సేవింతు హరినీలనీలకంఠు
నెలమి నినుఁ గొల్తు భువనత్రయీశు నీశు.

క. భేశ వృషభేశ కాశా
కాశధునీసుప్రకాశ గౌరాంగునకుఁ
గేశవనుతునకు నంబర
కేశునకును శరణు నీకు గిరిజాధీశా!

క. పాటలపాటలమకుటుని
శాటునకుఁ గలుషజలధిజంఝాటునకుఁ
శాటీకృతమదకరటిని
శాటనవచర్మునకును శరణము నీకుఁ.

క. ఖండశశిఖండమౌళికి
నండజకేతనమదాండ జాండావళికిఁ (?)
కుండలిపరివృత్తవిలస
త్కుండలికిని శరణు నిఖిలగురునకు నీకుఁ

క. ఈపుష్పగంధిఁ గూడుక
యేప్రొద్దును ప్రమథవరుల నీక్షింపుచు నీ

శ్రీపాదపంకజంబుల
నేపారఁగఁ గొల్చుభాగ్య మీవే నాకున్.

వ. అనుటయు నద్దేవదేవుం డతనిం గారవించి యభీష్టంబు లొసంగి సజ్జనకజనయిత్రులకుఁ బుష్పగంధి జననికిఁ జెలికీరంబునకుఁ గైవల్యం బొసంగి యీసచ్చరిత్రంబు విన్నవారలకు భోగ మోక్షేష్టార్థంబులు గలుగంజేయుచుఁ బార్వతీ సమేతుండై పరమేశ్వరుండు ప్రమథగణం బులు గొలువ రజతాచలంబున కేఁగి వినో దించుచుండె నంత:

క. ఈమహాణాచారిత్రముఁ
ప్రేమంబున వ్రాయఁజదువఁ బేర్కొనుమనుజుల్
కానిత సుపుత్త్రపౌత్త్ర
శ్రీమహితైశ్వర్యములను జెలఁగుదు రర్థిన్.

ఉ. మందరధీర ధీరకవి
మానితనిర్మలకీర్తిమల్లికా
సుందరకంద, కందళిత
శుద్ధమనఃకృతపార్వతీశ దై

నందిసపూజనస్తవ జ
న స్తవనీయదయాకులాశయా
స్పందితదివ్యముఖ్యగుణ
బంధుర బంధురమావిధాయకా.

క. రామామాత్యకుమారక
సోమాంబాగర్భసింధుసురుచిరసోమా
రామాజనమానసబతి
కామాధవ విస్సమాంబికాప్రాణేశా!

మాలినీ. శరధినిభగభీరా శత్రుగర్వాపహారా
నిరుపమగుణహారా నీతిమార్గప్రచారా
పరిజనపరిచారా బంధురతూవిహారా
సురగిరివరధీరా సోమమాంబాకుమారా.

గద్యము

ఇది శ్రీమత్సకలసుకవిమిత్ర సోమయామాత్యపుత్త్ర సరసకవితాధుర్య యెఱ్ఱయనార్య ప్రణీతం బైన మలహాణచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

